

Vankiloiden valvontahenkilökunnan kokema maalittaminen ja siihen puuttuminen

Elias Lehto

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vankiloiden valvontahenkilökunnan kokema maalittaminen ja siihen puuttuminen

Elias Lehto
Sosionomi (AMK), Rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2024

Elias Lehto

Vankiloiden valvontahenkilökunnan kokema maalittaminen ja siihen puuttuminen

Vuosi

2024

Sivumäärä

42

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millaista maalittaminen Rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilökuntaa kohtaan on sekä miten sitä ennaltaehkäistään ja miten maalittamisen kohteeksi joutunutta tuetaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä Rikosseuraamuslaitoksen sekä rikosseuraamusalan ammattilaisten tietämystä tutkittavasta aiheesta sekä tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää maalittamisen ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Opinnäytetyön tutkimuksen kohderyhmänä oli Rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilökunta. Riihimäen vankila on tämän opinnäytetyön tilaaja. Valvontahenkilökunta työskentelee päivittäin vankien kanssa ja he ylläpitävät vankiloiden järjestystä sekä päivittäisiä toimia.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys laadittiin maalittamisen määrittelyn sekä yhteiskunnallisen tilanteen näkökulmasta. Lisäksi teoreettisessa viitekehyksessä käydään läpi Rikosseuraamuslaitoksen vastuuta työntekijöidensä työturvallisuudesta. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla viittä rikosseuraamusalan asiantuntijaa sekä kolmea valvontahenkilökuntaan kuuluvaa kokemusasiantuntijaa, jotka ovat joutuneet maalittamisen uhreiksi. Tutkimusaineistosta saadut tulokset osoittivat, että maalittamisen keinoja on monenlaisia ja niiden ennaltaehkäisyn rooli on suuri. Tulosten pohjalta laadittujen johtopäätösten perusteella voitiin todeta, että maalittamiseen puuttuminen on hankalaa, siksi ennaltaehkäisyyn ja uhrin tukemiseen tulee panostaa. Opinnäytetyön kehitysehdotuksena olisi toiminta- ja menettelytapaohjeiden laatiminen Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnalle maalittamistilanteisiin. Jatkotutkimusehdotuksena olisi tarpeellista selvittää valvontahenkilökunnan kokeman maalittamisen laajuutta.

Asiasanat: vankila, maalittaminen, työturvallisuus, ennaltaehkäisy

Elias Lehto

Targeting experienced by prison supervision staff and its intervention

Year	2024	Pages	42
------	------	-------	----

The purpose of the thesis was to find out what kind of targeting is for the supervision staff of the Criminal Sanctions Agency and how to prevent it and how they support the victims of targeting. The aim of the thesis was to increase the knowledge of the Criminal Sanctions Agency and professionals in the field of criminal sanctions on the subject under investigation, as well as to produce information that can be utilized in the prevention of targeting. The target group for the study of the thesis was the supervision staff of the Criminal Sanctions Act. Riihimäki Prison is a subscriber to this thesis. Oversight personnel work with prisoners on a daily basis and maintain order in prisons as well as daily activities.

The theoretical framework of the thesis was drawn up from the point of view of the definition of targeting and the social situation. In addition, the theoretical framework covers the responsibility of the Criminal Sanctions Agency for the work safety of its employees. The thesis was carried out as qualitative research. The research material was collected by interviewing five experts in the field of criminal sanctions and three experience experts from the supervisory staff who have been victims of targeting. The results from the research data showed that there are many different ways of targeting and the role of the prevention is important. Based on the conclusions drawn from the results, it could be concluded that handling the targeting is difficult, therefore, efforts must be made to prevent and support the victim. The development proposal for the thesis would be to draw up operating and procedural instructions for the staff of the Criminal Sanctions Agency in situations of targeting. As a follow-up research proposal, it would be necessary to find out the extent of targeting experienced by the supervisory staff.

Keywords: prison, targeting, work safety, prevention

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Toimintaympäristö	8
3	Yhteiskunnalliset lähtökohdat	10
4	Tietoperusta	13
4.1	Maalittaminen	13
4.2	Maalittamisen keinoja	14
4.2.1	Vihapuhe ja kunnianloukkaus	14
4.2.2	Laiton uhkaus	16
4.2.3	Painostus ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen	16
4.3	Työturvallisuus	17
4.4	Tutkimukset valvontahenkilökunnan kokemasta henkisestä väkivallasta	18
5	Tutkimusasetelma.....	19
5.1	Tutkimustavoitteet ja -kysymykset.....	19
5.2	Tutkimuksen toteutus	20
5.3	Tutkimusmenetelmä	21
5.4	Aineiston kerääminen.....	23
5.5	Aineiston analyysi	23
5.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	25
6	Tulokset	26
6.1	Valvontahenkilökunnan maalittaminen Rikosseuraamuslaitoksessa.....	26
6.2	Maalittamisen ennaltaehkäiseminen	28
6.3	Maalittamisen uhriksi joutuneen tukeminen	30
7	Johtopäätökset	31
7.1	Vankiloiden valvontahenkilökuntaa maalitetaan moninaisin eri tavoin	31
7.2	Maalittamisen ennaltaehkäisyllä suuri merkitys	33
7.3	Maalittamisen uhrin tukemisessa on kehitettävää.....	34
8	Pohdinta	35
8.1	Opinnäytetyöprosessin ja ammatillisen kehittymisen reflektointia.....	35
8.2	Eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu	36
8.3	Tuloksien hyödyllisyys ja kehittämis ehdotukset	36
	Lähteet.....	38
	Liitteet	41

1 Johdanto

Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan oli kirjattu, että hallituskauden aikana pyritään toteuttamaan laaja-alaisia toimia, joiden tavoitteena on tehokkaampi puuttuminen systemaattiseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen. Nämä ilmiöt ovat vakava uhka sananvapaudelle, viranomaistoiminnalle, tutkimukselle ja tiedonvälitykselle. Tärkeää on varmistaa riittävät resurssit ja osaaminen mainittujen rikosten ennaltaehkäisyyn ja selvittämiseen. Lisäksi on tärkeää edistää syrjinnän ja viharikosten systemaattista seurantaa sekä kotimaassa että kansainvälisesti (Hallitusohjelma 2019.)

Suomen oikeusministeri Leena Meri (2023) kirjoitti oikeusministeriön sivuilla julkaisemassaan kolumnissa, että vaikka maalittamisesta puhutaan paljon mediassa, sitä ei tarvitse kriminalisoida erikseen. Rangaistaviksi teoiksi on jo säädetty monia rikoksia, joiden katsotaan liittyvän toimintaan, johon käytetty termi maalittaminen voidaan yhdistää. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi virkamiehiin kohdistuvat rikokset, julkinen kehottaminen rikokseen, yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen, kunnianloukkaus, laiton uhkaus, vainoaminen ja pakottaminen (Meri 2023.)

Juristiliiton puheenjohtaja Tuula Linna puolestaan kirjoitti blogissaan (2023), että juristiliitossa ollaan vahvasti erilliskriminalisoinnin puolella. He ehdottavat rikosnimikkeiksi esimerkiksi ”joukkoistettua virkamiehen painostusta” tai ”ryhmäpainostusta”. Juristiliitto haluaa säilyttää sananvapauden, mutta sananvapauden väärinkäyttö pitäisi saada estettyä. Julkisiin mielipiteisiin tai annettuihin tuomioihin saa esittää kovaakin kritiikkiä, mutta ei itse henkilöitä kohtaan niiden taustalla (Linna 2023.)

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin maalittamisen moninaisuutta Rikosseuraamuslaitoksessa. Tarkemmin tutkintaan otettiin valvontahenkilökunnan maalittaminen. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilökunnan kokeman maalittamisen keinoja ja tapoja sekä lisätä Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan tietoisuutta aiheesta. Opinnäytetyössä selvitettiin myös maalittamisen ennaltaehkäisyä ja maalittamisen uhriksi joutuneen tukitoimia. Rikosseuraamuslaitokselta ei löytynyt henkilökunnalle osoitettua ohjetta tai tietopakettia liittyen maalittamiseen. Tämän opinnäytetyön tutkimusaiheelle on siis tarvetta. Opinnäytetyön tilaajana toimi Riihimäen vankila.

2 Toimintaympäristö

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (221/2022) 1 §:n mukaan rangaistusten täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa varten on oikeusministeriön alainen Rikosseuraamuslaitos, jonka toimialueena on koko maa. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan tavoitteena on lain 2 §:n mukaan yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpano siten, että lisätään tuomittujen valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan sekä edistetään heidän elämänhallintaansa ja sijoittumistaan yhteiskuntaan.

Rikosseuraamuslaitoksen keskeinen tehtävä on huolehtia tutkintavankeuden ja vankeusrangaistusten sekä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta turvallisesti ja lainmukaisesti. Tavoitteena on pyrkiä aktiivisesti vähentämään tuomittujen riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Rikosseuraamuslaitoksessa työskentelee noin 2 500 henkilöä, joista suunnilleen puolet tekevät töitä valvontatehtävissä vankiloissa. (Rikosseuraamuslaitos 2024a.)

Suomessa toimii 28 vankilaa, joista 15 on suljettuja ja 13 avovankiloita. Kolmessa suljetuista vankiloista toimii myös avovankilaosastoja. Vankeusrangaistukset voivat olla joko määräaikaista tai elinkautisia. Työ vankiloissa keskittyy rangaistusten lainmukaiseen ja turvalliseen täytäntöönpanoon. Tavoitteena on auttaa tuomittuja kehittämään valmiuksiaan rikoksettomaan elämään. (Rikosseuraamuslaitos 2024b.)

Yksi Rikosseuraamuslaitoksen strategian neljästä arvosta on turvallisuus. Se on otettava huomioon kaikessa toiminnassa ja koskee kaikkia. Turvallisuus perustuu henkilökunnan ammattitaitoon, jatkuvaan turvallisuuden arviointiin, teknisten turvajärjestelmien käyttöön ja suunnitelmalliseen toimintaan. Vangin tuntemus muodostaa yhden turvallisuuden perustan. Tärkeimmät tiedonlähteet asiakkaan tuntemuksessa ovat asiakas itse sekä henkilökunnan ja yhteistyötahojen tekemät havainnot ja arviot. (Rikosseuraamuslaitos 2024c.)

Dynaamisessa turvallisuuskäsityksessä turvallisuutta käsitellään kaikkien osapuolten yhteisenä huolena ja kokonaisvaltaisena lähestymistapana. Siinä korostetaan vuorovaikutuksen, läsnäolon ja havainnoinnin merkitystä. Dynaaminen turvallisuus viittaa työskentelymenetelmään, jossa henkilökunta painottaa päivittäistä kommunikointia ja vuorovaikutusta vankien kanssa. Tätä kutsutaan lähityöksi. Dynaaminen turvallisuus nojaa korkeaan ammattietiikkaan ja sen tavoitteena on ylläpitää hyvää järjestystä, tukea kuntoutumista ja valmistaa asiakkaita vapautumiseen. (Rikosseuraamuslaitos 2024d.)

Rikosseuraamuslaitoksen asettamien uusimpien strategisten tavoitteiden vuosille 2024-2027 mukaan yksi tavoitteista on, että Rikosseuraamuslaitos olisi haluttu ja vakaa työpaikka, jossa työhyvinvointi ja työturvallisuus ovat etusijalla. Valvontahenkilökunnalla on tärkeä rooli vankilan turvallisuudesta huolehtimisessa. He ylläpitävät vankilan järjestystä ja turvallisuutta vuorokauden ympäri. Valvontahenkilökuntaan kuuluvat vanginvartijoiden rinnalla vankilassa

rikosseuraamustyöntekijät sekä rikosseuraamusesimiehet. Virkatehtävästä ja työnkuvasta riippumatta vankilan työntekijöiltä edellytetään erinomaisia vuorovaikutus- ja tiimitaitoja. Turvallisen työskentelyn takaamiseksi rikoksista tuomittujen kanssa työ vaatii valppautta ja kykyä sopeutua nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Empatia ja jämäkkyys ovat tärkeitä työkaluja vankilan arjessa. (Rikosseuraamuslaitos 2023.)

Rikosseuraamuslaitoksen arvot heijastavat sen sitoutumista oikeudenmukaisuuteen, turvallisuuteen, uskoon ihmisen muutokseen ja kasvuun sekä ihmisarvon kunnioittamiseen. Näitä arvoja pidetään tärkeinä Suomessa, ja Rikosseuraamuslaitos toimii niiden mukaisesti. Tämä sitoutuminen ilmenee käytännössä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamisena, tuomittujen kohtelemisena inhimillisesti ja tasavertaisesti, kaikessa toiminnassa noudatettavana lainmukaisuutena ja oikeudenmukaisuutena sekä täytäntöönpanon järjestämisenä siten, että se tukee yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä pyrkimystä rikoksettomaan elämään. Rikosseuraamuslaitoksen visiona on olla arvostettu ja vaikuttava osa yhteiskunnan palvelujärjestelmää - yhteistyöllä turvallisesti kohti rikoksetonta elämäntapaa. (Rikosseuraamuslaitos 2024c.)

Riihimäen vankila on 223-paikkainen suljettu vankila. Se sijaitsee Riihimäen kaupungin pohjoispuolella Tienhaaran kaupunginosassa. Riihimäen vankila on perustettu vuonna 1929. Sinne sijoitetaan muun muassa jengiläisiä ja jr-vankeja, joilla on järjestäytyneen rikollisuuden merkintä. Riihimäellä on myös varmuusosasto, jonne sijoittelua määrittää vankeuslaki. (Rikosseuraamuslaitos 2024d.)

Riihimäen vankila on suomen vankiloiden tiukimpia vankilaympäristöjä. Jos käyttäytyminen muissa vankiloissa tuottaa hankaluuksia, vanki voidaan passittaa Riihimäelle suorittamaan tuomiotaan korkeamman valvontatason vankilaan. Riihimäellä sijaitsee seksuaalirikollisten kuntoutukseen keskittynyt STEP-osasto, sekä yksi suomen varmuusosastoista. Riihimäelle sijoitetaan pitkäaikaisvankeja, joilla on yleensä yli kahden vuoden tuomio. (Rikosseuraamuslaitos 2024d.)

Riihimäen vankilassa on monia erilaisia osastoja. Päivittäisen tuen osasto sellaista tarvitseville, työosastoja vangeille; jotka käyvät työrakennuksessa kouluttautumassa ja tekemässä töitä, rajoitetun toiminnan osastoja vangeille; jotka eivät välttämättä kykene sopeutumaan muuhun vankimassaan sekä tehostetun valvonnan osastoja (Rikosseuraamuslaitos 2024d). Tehostetun valvonnan osastoilla on ensi sijassa tarkoitus lisätä vankilaturvallisuutta ja estää rikollisen toiminnan jatkamista vankeusaikana (Rikosseuraamuslaitos 2022).

3 Yhteiskunnalliset lähtökohdat

Sisäministeriön kotisivuilla maalittaminen löytyy kohdan viharikollisuus alta. Viharikollisuudella tarkoitetaan rikosta henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan, jonka motiivina on ennakkoluulo tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista ominaisuutta kohtaan. Viharikokseksi voidaan luokitella mikä tahansa Suomen kansallisessa lainsäädännössä rikokseksi säädetty teko. Teon motiivi on ratkaisevassa asemassa. Teko voi olla esimerkiksi kunnianloukkaus, laiton uhkaus, pahoinpitely tai vahingonteko. (Sisäministeriö 2024.)

Maalittaminen on usein järjestelmällistä toimintaa, jossa pyritään mustamaalaamaan kohdehenkilöä eri tavoin, tarkoituksena vaikuttaa epäasiallisesti hänen toimintaansa. Kohdehenkilönä voi olla esimerkiksi virkamies oikeusjärjestelmässä tai muu työssään toimiva henkilö, jonka toimintaa pyritään ohjaamaan tiettyyn suuntaan. Taustalla voi olla motiiveja kuten kosto viranomaisten päätöksistä tai epämieluisasta journalistisesta työstä. Vaikka maalittaminen kohdistuu yksilöön, sen tarkoituksena voi olla vaikuttaa päätöksentekoon organisaatiossa tai menettelyssä, jossa kohdehenkilöllä on vaikutusvaltaa. (Illman 2020, 10.)

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden käräjätuomarin Mika Illmanin (2020) laatiman lainsäädännöllisen arvioinnin mukaan maalittaminen on vahingollista oikeusvaltiolle, koska sen tarkoituksena on vaikuttaa hallinnon ja henkilöiden päätöksiin ja oikeudenkäyttöön. Lisäksi maalittaminen heikentää demokraattista yhteiskuntaa, koska se estää ihmisiä osallistumasta demokraattisiin prosesseihin ja ilmaisemasta mielipiteitään julkisesti. Tällainen toiminta myös rajoittaa yleisön oikeutta saada tietoa yhteiskunnallisista ajatuksista ja tapahtumista. Maalittaminen loukkaa yksilön oikeutta sananvapauteen ja muihin perus- ja ihmisoikeuksiin. Julkisen vallan tehtävänä on varmistaa näiden oikeuksien toteutuminen. Maalittamisen ehkäisy ja torjunta on olennainen perusoikeuskysymys. (Illman 2020, 10.)

Toimittaja Mikko Niskasaari (16.10.2022) kysyy Iltalehdelle kirjoittamassaan analyysissä, että auttaako maalittamisen ongelmaan, jos kriminalisoidaan teot, jotka jo ovat rikoksia, mutta joita poliisi ei tutki. Niskasaaren tekemän analyysin mukaan vuosina 2016-2020 kunnianloukkaus -rikosilmoituksista, vain 2,5% johtaa syytteesen, yksityiselämän loukkauksissa 5,2% ja laittomissa uhkauksissa 8,9%. Kun kertoo syytteiden määrän noin kahdella tai kolmella, saa jonkinlaisen arvion siitä, kuinka monta prosenttia on otettu edes esitutkintaan. Ongelmaksi siis muodostuu resurssien ja ajan puute poliisilla.

MTV (23.5.2022) uutisoi, että vankiloiden henkilökuntaa uhkaillaan yhä enemmän, eikä se jää vain muurien sisäpuolelle, vaan ulottuu myös siviilielämään. Paasosen (2021, 35) mukaan vuosina 2019-2020 raportoitiin selvästi enemmän henkilökuntaan kohdistuvia uhka- ja vaaratilaneilmoituksia kuin aiempina vuosina. Eniten uhka- ja väkivaltatilanteita tapahtuu esimerkiksi eristämisen, vankien siirron tai lääkkeiden jaon yhteydessä. Vartijoihin on myös kohdistettu

väkivaltaisia hyökkäyksiä heidän vapaa-ajallaan. He ovat joutuneet pahoinpitelyiden kohteeksi ravintoloissa. Rikosseuraamuslaitoksen oman arvion mukaan henkilöstön pahoinpitelyiden toimeksiannot ovat tulleet tai niillä on ollut yhteys järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Erilaisissa tilanteissa maalittamiseen on liitetty monenlaisia tekoja. Näiden määritelmien mukaan maalittamiseen voi sisältyä suoraan henkilöön kohdistuvia toimia, kuten viestittelyä ja henkilökohtaista uhkailua, sekä julkisuuden kautta tapahtuvaa mustamaalaamista tai yksityisten tietojen levittämistä. Lisäksi erityisesti virkavastuulla toimivat henkilöt voivat joutua kohtaamaan erilaisia perusteettomia kanteluita, selvityspyyntöjä tai lastensuojelu- ja rikosilmoituksia. Nämä ovat täysin laillisia menettelytapoja, mutta niiden väärinkäyttö voi olla osa maalittamiskampanjaa. (Häkkinen 2021, 8.)

Syksyllä 2018 Suomen Syyttäjähdistys ry toteutti jäsenkyselyn, jossa selvitettiin syyttäjiin kohdistuvaa vihapuhetta, maalittamista ja ulkopuolisten epäasiallista käytöstä työtehtävien yhteydessä. Kyselyssä maalittamisella viitattiin tilanteeseen, jossa yksittäinen taho tai ryhmä kerää ja levittää virkamiestä koskevaa tietoa, tarkoituksenaan vaikuttaa virkamiehen päätöksentekoon tai toimintaan. Kyselyyn vastasi yhteensä 100 Syyttäjähdistyksen jäsentä. Kaksi viidestä (40 %) syyttäjistä on kokenut joutuneensa maalittamisen uhriksi. Viime aikoina se on vain lisääntynyt. Syyttäjien nimiä, kuvia, osoitteita ja heidän perheenjäsentensä nimiä päätyy yhä useammin esille internetiin. Samaisessa kyselyssä kysyttiin myös, että tulisiko työssä tapahtuneiden vihapuheiden ja maalittamiseen liittyneiden rikosten olla aina virallisen syytteen alaisia, esimerkkinä laitton uhkaus, kunnianloukkaus, yksityiselämää koskevan tiedon levittäminen. Suuri osa vastaajista (70 %) katsoi, että tekojen tulisi olla aina virallisen syytteen alaisia. (Sisäministeriö 2021, 14.)

Poliisihallitus teki lokakuussa 2019 poliisin henkilöstölle maalittamiseen liittyvän kyselyn, jossa kartoitettiin poliisin henkilöstöön kohdistuvan maalittamisen yleisyyttä, maalittamistapoja, seurauksia sekä yleisesti työntekijöiden suhtautumista ilmiöön. Kyselyyn vastasi yhteensä 834 vastaajaa, joka on alle kymmenys (8,2 %) poliisin henkilöstöstä. Vastaajista 670 oli poliisivirassa ja 164 siviilivirassa. Vastaajista 31 % oli viimeisen kolmen vuoden aikana henkilökohtaisesti kohdannut maalittamista ja melkein puolet (48 %) oli havainnut oman yksikön henkilöstöön kohdistuvaa maalittamista. Vastanneista erittäin suuri osa (89 %) piti poliisiin kohdistuvaa maalittamista ongelmana. Läheisiinsä kohdistuneesta maalittamisesta kertoi 8 %. Yli puolet vastaajista, jotka olivat kokeneet maalittamista henkilökohtaisesti, olivat kokeneet halventamista ja/tai mustamaalaamista (57 %) ja suoraa tai epäsuoraa uhkailua (52 %). Viranomaisiin kohdistuvan maalittamisen taustalla on se, että virkatehtävien hoitaminen halutaan aiempaa enemmän nähdä yksittäisten henkilöiden, ei viranomaisorganisaatioiden työnä. Maalittajat pyrkivät olemaan näkemättä organisaatioiden roolia ja yksilöllistää keskustelun mieliteitä jakavissa asioissa suoraan selkeästi yksittäiseen virkamieheen esimerkiksi painostuksen, perättömän tiedon tai jopa uhkailun avulla. (Sisäministeriö 2021, 15-16.)

Sisäministeriön (2021, 16) raportin mukaan maalittamisen avulla voidaan pyrkiä vaikuttamaan kohteen virkatehtävien suorittamiseen, oikeusvarmuuteen, rikosoikeudellisten vastuiden toteutumiseen, päätöksenteon oikeellisuuteen ja tehokkuuteen sekä viranomaistoiminnan riippumattomuuteen. Tällainen toiminta uhkaa viranomaistoiminnan uskottavuutta ja luotettavuutta.

Maalittaminen on suuri turvallisuusriski yhteiskunnalle, demokraattiselle järjestelmälle ja yhteiskuntaa sekä sen instituutioita kohtaan tunnetulle luottamukselle. Se on ihmisille, jotka työnsä tai yhteiskunnallisen asemansa puolesta joutuvat maalittamisen kohteeksi, suuri turvallisuusuhka. Sen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi on ryhdyttävä tehokkaasti toimeen (sisäministeriö 2021, 16-17). Maalittamisen ehkäisemiseksi onkin laadittu erilaisia lakialoitteita sekä muistioita eri virastojen toimesta. Esimerkiksi Poliisihallituksen, valtakunnansyyttäjänviraston ja käräjäoikeuksien laamannien aloite 17.6.2019 sekä Helsingin käräjäoikeuden lainsäädäntöesitys ja siihen liittyvä oikeusministeriön muistio 9.4.2019.

Sisäministeriön (2021, 33) julkaisun mukaan työnantajat voivat ennaltaehkäistä maalittamista tunnistamalla työtehtävät, jotka altistavat maalittamisen kohteeksi joutumiselle sekä lisätä työntekijöidensä tietoa maalittamisesta ja toimista, joilla sitä ennaltaehkäistään. Työnantajan tehtäviin kuuluu myös laatia toimintaohjeet maalittamistilanteissa ja päivittää niitä säännöllisesti. Toimintaohjeiden tulisi sisältää ainakin seuraavat seikat. Maalittamisen ennalta estäminen, muun muassa viestintä-, somenkäyttö- ja turvallisuusohjeet, yksityisyystietojen suojaus henkilön itsensä lisäksi myös lähipiiriltä, konkreettiset toimenpiteet tilanteessa, jossa organisaatiossa työskentelevä henkilö joutuu maalittamisen kohteeksi, menettelyjen ja toimintojen kuvaus, jolla tilanteeseen reagoidaan sekä vastuuhenkilöt, maalittamisen kohteeseen ja hänen lähipiiriinsä kohdistettavat suojaustoimet, muut tukitoimet, kuten työsuojelulliset ja oikeudelliset tukitoimet; työturvallisuuslaki (738/2002); työnantajan huolehtimisvastuu työntekijän turvallisuudesta ja terveydestä, organisaation toimet, esimerkiksi rikosilmoituksen tekeminen, töiden järjestely tilanteessa, jossa henkilöä maalitetaan, viestintä maalittamistilanteessa, sekä sisäinen että ulkoinen, koulutus avainhenkilöille erityisesti ja yleisesti koko organisaatiolle. (Sisäministeriö 2021, 33-34.)

Kansaneläkelaitos (KELA) otti käyttöön huhtikuusta 2024 vuoden loppuun asti kestävä kokeilujakson, jonka aikana perustoimeentulotuen päätöksissä ei ole allekirjoittajana päätöksen tehnyt virkamies vaan Kansaneläkelaitos. Tällä pyritään ennaltaehkäisemään päätöksentekijän joutumista maalittamisen kohteeksi. Kansaneläkelaitokselta kerrotaan virkamiesten joutuneen vakavien henkeen ja terveyteen liittyvien uhkailujen kohteeksi. (Helsingin Sanomat 2024.)

4 Tietoperusta

Tietoperustassa avataan aluksi maalittamista käsitteenä, minkä jälkeen kerrotaan erilaisia maalittamisen keinoja ja muotoja, sekä mitkä rikosnimikkeet liittyvät maalittamiseen. Tämän lisäksi mainitaan Rikosseuraamuslaitoksen vastuusta oman henkilökuntansa työturvallisuudesta sekä tutkimuksesta, jossa tutkittiin vankilahenkilökunnan kokemaa henkistä väkivaltaa.

4.1 Maalittaminen

Suomen lainsäädäntö ei tunne käsitettä maalittaminen. Oikeuskirjallisuudessa maalittamista on sen sijaan määrittänyt ainakin Korpisaari (2019) sekä sisäministeriön työryhmä (2021). Maalittaminen on systemaattista toimintaa, jolla pyritään vaientamaan ihmisiä tai vaikuttamaan heidän toimintaansa esimerkiksi uhkailemalla tai levittämällä heistä yksityisluonteisia tai perättömiä tietoja internetissä. Maalittajat tavoittelevat kohteidensa vaientamista, ja pitkällä aikavälillä pelko maalittamisesta voi vaikuttaa siihen, mitä aiheita julkisuudessa käsitellään ja miten niistä keskustellaan. Vaikka maalittaminen kohdistuukin suoraan yhteisen henkilöön, se vahingoittaa laajemmin oikeusvaltiota ja sananvapausilmapiiriä rajoittamalla ihmisten halukkuutta ja rohkeutta ilmaista itseään sekä rajoittamalla yleisön oikeutta saada tietoa siitä, mitä yhteiskunnassa ajatellaan ja tapahtuu. (Korpisaari 2019.)

Maalittaminen on yksilön tai ryhmän harjoittamaa toimintaa, jossa pyritään häiritsemään tai vaikuttamaan yhteisen kohteeseen suunnattuun järjestelmälliseen häirintään. Tämä voi tapahtua suorasti tai epäsuorasti, ja siihen voi sisältyä esimerkiksi mustamaalaamista, yksityisten tietojen levittämistä tai uhkaamista. Kohde voi olla myös henkilön läheisten kautta. Maalittamisen tarkoituksena on vaikuttaa yksilöihin tai yhteiskunnan rakenteisiin ja instituutioihin, erityisesti heidän tuntemaansa luottamukseen. (Sisäministeriö 2021, 13.)

Valtioneuvoston julkaisussa kirjoitetaan, että maalittaminen voi synnyttää kohteeksi joutuneessa henkilössä pelkoa ja kärsimystä. Vakavimmillaan se saattaa johtaa siihen, että joku maalittamiseen osallistunut tai sitä seurannut ryhtyy fyysiseen väkivaltaan kohdehenkilöä tai hänen läheisiään kohtaan tai aiheuttaa hänelle taloudellista vahinkoa. Maalittaminen, samoin kuin vihapuhe ryhmiä kohtaan, pyrkii pahimmillaan riistämään kohteeltaan ihmisarvon. Tällainen toiminta laskee kynnystä väkivaltaan maalittamisen kohteena olevaa henkilöä kohtaan. (Illman 2020, 13.)

Termin epätarkkuus luo kaksi keskeistä haastetta tämänhetkisellemme työlle. Suomessa maalittamista on tutkittu hyvin vähän tämän nimen alla. Selvityksissä, kyselyissä ja raporteissa termiä maalittaminen harvoin käytetään, sillä termillä ei ole ollut selkeää ja yhteisesti hyväksyttyä määritelmää. On erittäin vaikeaa arvioida tutkimuksista, joissa on selvitetty esimerkiksi yritysten kokemaa häirintää tai uhkailua, kuinka suuri osuus näistä tapauksista täyttäisi maalittamisen tunnusmerkit. Tämän vuoksi yhteenveto on vain ohjaava eikä missään tapauksessa

tarkka esitys maalittamisen laajuudesta Suomessa. Aiheen tarkempi laaja ja poikkihallinnollinen tutkimus on tarpeen, jotta maalittamisen aiheuttamia haittoja voidaan luotettavasti arvioida. (Häkkinen 2021, 8.)

On tärkeää huomata, että maalittamisen kohteeksi joutuneiden määrä on vain yksi mittari maalittamisen vaikutusten arvioinnissa. Useissa työyhteisöissä maalittamisen pelotevaikutus on merkittävä - jos edes yksi työntekijä kokee vakavaa ja yksityiselämää häiritsevää maalittamista, sillä voi olla huomattavia vaikutuksia koko työyhteisön hyvinvointiin. (Häkkinen 2021, 18.)

Sisäministeriön raportin mukaan maalittamisen laajuuden selvittämiseksi ja luotettavan tiedon saamiseksi, tulisi toteuttaa tutkimus. Se kuitenkin edellyttää sen, että maalittamisen määritelmä saataisiin yhteen järkevään muotoon, jota käytettäisiin. (Sisäministeriö 2021, 17.)

4.2 Maalittamisen keinoja

Virkamiehen vaikuttamisen keinoja ja tapoja on monia erilaisia. Poliisihallituksen ym. aloitteessa 17.6.2019 esitetään, että laitton uhkaus, kunnianloukkaus, viestintärauhan rikkominen ja yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen muunnettaisiin virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi, jos rikoksen kohteena on virkamies, työntekijä tai näiden läheinen, virkamiehen tai työntekijän työtehtäviin liittyvistä syistä. (Illman 2020, 70.)

4.2.1 Vihapuhe ja kunnianloukkaus

Illman (2020) kirjoittaa, että maalittaminen on joskus katsottu yhdeksi vihapuheen muodoksi, joka kohdistuu yksilöihin. Vihapuhe voi kohdistua paitsi ryhmiin myös yksittäisiin ihmisiin, jotka valitaan kohteiksi heidän taustansa, henkilökohtaisten ominaisuuksiensa tai kannanottojensa perusteella. Vihapuhe, mukaan lukien maalittaminen, on usein tavoitteellista; sen tarkoituksena voi olla sulkea tiettyjä ihmisiä ja ryhmiä ulkopuolelle tai hiljentää heidät. Suomen kielen dosentti ja tietokirjailija Vesa Heikkisen (2020) mukaan maalittaminen on yksi vihapuheen viheliäimmistä muodoista, jonka tarkoituksena on saattaa kohteena oleva henkilö sanoilla tikun nokkaan.

Vihapuheelle ei ole yhtä virallista määritelmää, sillä sitä ei ole erityisesti määritelty laissa. Vihapuhe viittaa halventaviin, uhkaaviin tai leimaaviin ilmaisuihin, jotka kohdistuvat joko yksilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai perustuvat suvaitsemattomuuteen. Henkilökohtaisilla ominaisuuksilla tarkoitetaan esimerkiksi ikää, kieltä, vakaumusta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, etnistä taustaa tai vammaisuutta. Vihapuhe voi kohdistua myös ryhmään, mikä ilmenee silloin, kun puhe leimaa tietyn ihmisryhmän tai kohdistuu yksilöön sen perusteella, että hänet oletetaan kuuluvan johonkin leimattavaan ryhmään, kuten

kansalliseen, rodulliseen, etniseen, uskonnolliseen, seksuaaliseen tai muuhun vastaavaan ryhmään. (Knuutila, Kosonen, Saresma, Haara & Pöyhtäri, 2019.)

Vihapuhe viittaa loukkaavaan tai uhkaavaan viestintään tai ilmaisuun, joka perustuu suvaitsemattomuuteen tai vihamielisyyteen tietyllä tavalla määriteltä kansallista, uskonnollista, etnistä tai vastaavaa ryhmää kohtaan. Tämä voi kohdistua myös yksilöihin, jotka kuuluvat kyseeseen ryhmään, kuten vammaiset henkilöt tai seksuaalivähemmistöt. Vihapuhe voi olla rikoslain mukaan rangaistava teko ja se voi olla myös kiellettyä syrjintää yhdenvertaisuuslaissa tai tasa-arvolaissa. (Hämäläinen 2021, 8.)

Tietyissä tilanteissa vihapuhe voi olla laitonta tai siihen voi kohdistua jopa rangaistusseurauksia. Vaikka Suomen lainsäädännössä ei ole suoraa rikosta nimeltä "vihapuhe", vihapuhe voi täyttää erilaisten rikosten tunnusmerkit. Tällaisia rikoksia voivat olla esimerkiksi kansanryhmää vastaan kiihottaminen, kunnianloukkaus tai laitton uhkaus. Lisäksi vihapuhe voi olla lainvastaista, mikäli se katsotaan häirinnäksi yhdenvertaisuuslain tai naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseksi annetun lain mukaan. Vihapuheen määrittelystä huolimatta on selvää, että rajanveto hyväksyttävän ja asiattoman kielenkäytön välillä on vaikeaa. (Knuutila, Kosonen, Saresma, Haara & Pöyhtäri, 2019.)

Rikoslain (19.12.1889/39) mukaan kunnianloukkauksen (24.luku 9§) erottaa yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä (24.luku 8§) se, että kunnianloukkauksessa esitettävä tieto tai vihjaus ei pidä paikkaansa. Molemmissa rikossyytteen alaisissa teoissa tieto voi aiheuttaa henkilöön kohdistuvaa halveksuntaa tai kärsimystä loukatulle henkilölle, mikä on omiaan määrittämisen tarkoituksissa ja tavoitteissa. (Rikoslaki, 24. luku 8-9§.)

Henkilö, joka levittää valheellista tietoa tai vihjauksia toisesta henkilöstä sellaisella tavalla, että se aiheuttaa vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa loukatulle, syyllistyy kunnianloukkaukseen. Kunnianloukkaus on rangaistavaa riippumatta siitä, millä tavalla tieto tai vihjaus esitetään, olipa kyseessä suullinen ilmaisu, kirjallinen viestintä tai esimerkiksi kuva. Kunnianloukkaus voi tapahtua myös verkossa, sähköpostitse tai sosiaalisen median alustoilla ilman tekijän tietoa. Termillä "halventaa" viitataan kaikkiin mahdollisiin tapoihin, joilla toisen kunniaa loukataan. Kunnianloukkaus voi tapahtua sanallisesti tai esimerkiksi vihjailevilla eleillä, ilmeillä tai koskettelulla. (Rikoslaki, 24. luku 9§.)

Kunnianloukkauksena ei kuitenkaan pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen työskentelyyn politiikassa, liike-elämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, mikäli se pysyy hyväksyttävissä rajoissa. Sallitun arvostelun tulee keskittyä enemmän henkilön julkiseen työskentelyyn tai tieteen harjoittamiseen kuin hänen henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa. Mitä selvemmin arvostelu eroaa kohteena olevasta toiminnasta tai työstä ja suuntautuu tekijän henkilökohtaisiin piirteisiin, sitä todennäköisemmin se katsotaan kunnianloukkaukseksi, josta voi seurata rangaistus. (Rikoslaki, 24. luku 9§.)

4.2.2 Laiton uhkaus

Rikoslain 25. luvun 7§ mukaan (21.4.1995/578): ”Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

Rikoslain (19.12.1889/39) 25. luvun 7§ mukaan laittoman uhkauksen määritelmä edellyttää aseensa nostamista toista kohden tai muunlaista uhkaavaa käytöstä vakavan rikoksen toteuttamiseksi. Tällainen uhkaus synnyttää pelkoa uhrissa. Uhkauksen kohteena on yleensä toisen henkilökohtainen turvallisuus tai omaisuus, kuten tappouhkaus, tulipalon uhka tai väkivallan uhka. Esimerkiksi uhkaus paljastaa toisen henkilön veropetos ei täytä laittoman uhkauksen kriteereitä. Rikoksen rangaistavuus ei välttämättä edellytä, että uhkaus kohdistuu suoraan uhriin. Uhkaus voi vaikuttaa myös muuhun henkilöön, joka on suhteessa uhkaan niin, että hänellä on perusteltu pelko toisen henkilön turvallisuuden tai omaisuuden puolesta. Tämä voi sisältää uhkauksen toisen henkilön pahoinpitelystä, esimerkiksi uhatun puolison kohdalla. Uhkaus, joka kohdistuu täysin ulkopuoliseen, ei täytä laittoman uhkauksen määritelmää. (Rikoslaki, 25. luku 7§.)

1.10.2021 alkaen laittomasta uhkauksesta tuli virallisen syytteen alainen rikos myös tilanteissa, jossa uhkaus on kohdistunut henkilöön hänen työ- tai julkisen luottamustehtävänsä vuoksi (Rikoslaki 25:9.2). Tämä tuore muutos laittoman uhkauksen syyteoikeudessa on rajallinen toimenpide järjestelmällisen häirinnän, uhkailun ja maalittamisen torjunnassa, mutta se heijastaa yhteiskunnan halua torjua epäasiallista uhkailua. Uhkaaminen väkivallalla tai muilla rikoksilla on erittäin paheksuttavaa ja vakavaa toimintaa, eikä sitä pidetä pelkästään osapuolten välisenä yksityisasiana. (Partanen 2021, 2.)

4.2.3 Painostus ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen

Painostaminen ei varsinaisesti ole rikos itsessään. Painostaminen voi muuttua pakottamiseksi tai jopa laittomaksi uhkaukseksi vakavimmillaan. Pakottaminen ja laiton uhkaus puolestaan ovat rikoksia. Pakottamisesta tuomitaan sellainen henkilö, joka on oikeudettomasti väkivallalla tai uhkauksella pakottanut toisen tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin. Pakottamisesta seuraa sakkorangaistus tai maksimissaan kahden vuoden vankeusrangaistus. (Rikoslaki, 25.luku 8§.)

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, joka on määritelty Rikoslain 24. luvun 8. pykälässä, on keskeinen rangaistussäännös maalittamistapauksissa. Tämä toiminta on tunnistettu yhdeksi maalittamisen keskeiseksi välitavoitteeksi ja strategiaksi, jonka avulla pyritään edistämään joukkoistamisen voimakasta kasvua. Maalittamisen perusajatuksena on julkaista

kohteesta mahdollisimman paljon haitallista materiaalia, ja tämä ilmiö voi johtaa siihen, että materiaalin hyväksyttävyyden julkaisussa venyy kyseenalaiseksi. Kun yksittäisiä rikoksia, kuten yksityiselämän loukkaavia tietojen levittämisiä, arvioidaan, ne käsitellään usein sakkoasioina. Maalittamisen näkökulmasta tällaiset teot viittaavat äärimmäiseen tehokkuuteen, uhrin jäämiseen yksin ja epäsuhtaiseen rikosoikeudelliseen vastuuseen, missä kohteelle aiheutuva vahinko on jo tapahtunut. (Parviainen 2018, 33.)

Yksi painostamisen keinoista on henkilötietojen avulla tapahtuva tietoon tuominen. Henkilötietojen hankkimiseen ei aina tarvita identiteettivarkautta, vaan henkilötietoja voidaan kerätä suurelta osin verkosta eri sivustoilta myös avoimista lähteistä taitavien osaajien avulla, keruu tunnetaan nimellä *doxaus*. Doxaus on prosessi, jossa nämä osaajat joko toimeksiannosta tai omasta aloitteestaan keräävät laajasti henkilötietoja ja henkilökohtaisia tietoja kohteesta. Maalittamisessa doxaaminen on keskeinen osatekijä, jonka avulla tekijä pyrkii saamaan kohteesta kaiken mahdollisen tiedon ja käyttämään sitä kohteen painostamiseen tai peiteltyyn uhkauksen muodossa, antaen kohteen ymmärtää, että heillä on tietoa tästä. Toinen tapa käyttää näitä tietoja maalittamisen yhteydessä on käyttää niitä kohteen maineen ja kunnian loukkaamiseen tai voimakkaana osoituksena, julkaista niitä verkossa eri foorumeilla. Tässä maalittamisen yhteydessä joukkoistettu ryhmä reagoi näihin tietoihin aloittamalla kohdetta häiritsevän toiminnan, kuten häiritsemällä kotirauhaa, tekemällä häiriöpuheluja, -viestejä, -sähköposteja. (Parviainen 2018, 20.)

4.3 Työturvallisuus

Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuslinjausten mukaan toiminnan päätavoitteena on varmistaa sekä henkilöstön että vankien turvallisuus. Turvalliset työolosuhteet luovat edellytykset onnistuneelle työnteolle ja vaikuttavat myönteisesti työmotivaatioon, työssä viihtymiseen ja työtehoon. Väkivalta tai sen uhka, sekä epäasiallinen käyttäytyminen, eivät missään tilanteessa ole hyväksyttäviä ja niihin tulee puuttua välittömästi. Toimenpiteenä turvallisuuslinjauksien mukaisesti yksiköissä tulee jatkuvasti seurata ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin työn ja työympäristön turvallisuuden, terveellisyden ja työyhteisön tilan parantamiseksi. Koko henkilöstölle on järjestettävä vuosittain tehtäväkuvaan soveltuvaa turvallisuuskoulutusta. Henkilöstön turvallisuustietoisuutta on lisättävä säännöllisillä turvallisuuskävelyillä. (Rikosseuraamuslaitos 2015, 22-23.)

Rikosseuraamuslaitoksen (2015) turvallisuuslinjausten mukaan vähimmäisvaatimuksena asetetaan työturvallisuuslain 738/2002 mukainen taso. Työturvallisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaisesti työnantaja on velvollinen tarpeellisin toimenpitein huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Tässä tarkoituksessa työnantajan on otettava huomioon työhön, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön sekä työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat. (Työturvallisuuslaki 2002. myöh. TTL 2002.)

Työturvallisuuslain 8 §:n säännöksen 2 momentin mukaan huolehtimisvelvollisuuden laajuutta rajoitetaan ottamalla huomioon epätavalliset ja ennalta arvaamattomat olosuhteet, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa, sekä poikkeukselliset tapahtumat, joiden seurauksia ei olisi voitu välttää, vaikka olisi noudatettu kaikkia asianmukaisia varotoimia. (TTL 2002.)

Työturvallisuuslain 8 §:n säännöksen 3 momentin mukaisesti työnantajan on suunniteltava, valittava, mitoitettava ja toteutettava tarvittavat toimenpiteet työolosuhteiden parantamiseksi. Tällöin on mahdollisuuksien mukaan noudatettava seuraavia periaatteita: 1) vaara- ja haittatekijöiden syntyminen estetään; 2) vaara- ja haittatekijät poistetaan tai, jos tämä ei ole mahdollista, ne korvataan vähemmän vaarallisilla tai haitallisilla; 3) yleisesti vaikuttavat työsuojelutoimenpiteet toteutetaan ennen yksilöllisiä; ja 4) tekniikan ja muiden käytettävissä olevien keinojen kehittyminen otetaan huomioon. (TTL 2002.)

Työturvallisuuslain 8 §:n säännöksen 4 momentin mukaan työnantajan on jatkuvasti tarkkailtava työympäristöä, työyhteisön tilaa ja työtapojen turvallisuutta. Työnantajan on myös seurattava toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta työn turvallisuuteen ja terveellisyteen. Säännöksen 5 momentin mukaan työnantajan on huolehdittava siitä, että turvallisuutta ja terveellisyttä koskevat toimenpiteet otetaan asianmukaisesti huomioon työnantajan organisaation kaikissa osissa. (TTL 2002.)

Rikosseuraamuslaitoksen eri yksiköiden työsuojelutarkastuksissa on viime vuosina havaittu merkittäviä puutteita työturvallisuuslain noudattamisessa. Useat keskeiset puutteet liittyvät työntekijöiden riittämättömään perehdyttämiseen turvallisuuskysymyksiin, ohjeiden ja toimintamallien puutteellisuuteen poikkeustilanteissa, erityisesti väkivallan uhka- ja väkivaltatilanteissa, sekä yksin työskentelyyn. Lisäksi työsuojelutarkastuksissa on havaittu psykososiaalisen kuormituksen, häirinnän ja epäasiallisen kohtelun esiintymistä, ja ongelmia on ollut myös esimiesten kyvyssä käsitellä näitä tilanteita asianmukaisesti. (Paasonen, Vainio & Luomala 2023, 47.)

Väkivallan, sen uhan, painostuksen tai maalittamisen kohteeksi joutuneiden työntekijöiden jälkihoito ei ole ollut asianmukaisella tasolla. Tässä olisi hyödyllistä ottaa oppia muiden turvallisuusviranomaisten käytännöistä, kuten Poliisihallitukselta. He ovat antaneet määräyksen (POL-2019-14546), joka velvoittaa poliisiyksiköitä tarjoamaan henkilöstölleen kriittisten tilanteiden jälkihoitoa. (Paasonen 2021, 88.)

4.4 Tutkimukset valvontahenkilökunnan kokemasta henkisestä väkivallasta

Kansainvälisissä tutkimuksissa on havaittu, että henkilökuntaan kohdistuvaa väkivaltaa esiintyy enemmän suljetuissa vankilaolosuhteissa, joissa vankien valvonta on tiukempaa ja vangit ovat vähemmän oikeuksia omaavassa asemassa verrattuna avolaitoksiin. Näissä suljetuissa olosuhteissa vankien turhautuminen saattaa ilmetä väkivaltaisena käyttäytymisenä, ja he

saattavat käyttää väkivaltaa ongelmanratkaisukeinona erityisesti, kun he suhtautuvat epäilevästi henkilökuntaan. On huomattu, että henkilökunnan asiallinen ja oikeudenmukainen kohdelu sekä erilaisten ohjelmien, työtoimintojen ja vierailukäytäntöjen tarjoaminen vankilassa vaikuttavat myönteisesti vankien käyttäytymiseen. Toisaalta väkivaltaista käyttäytymistä voivat lisätä vankilan ympäristöolosuhteet, tiukat rangaistukset, kurinpito ja epäjohtonmukaiset tai epäselvät säännöt, joita henkilökunta soveltaa. Lisäksi huumeiden käyttö vankiloissa on tunnustettu merkittäväksi riskitekijäksi väkivallan esiintymiselle. (Paasonen, Vainio & Luomala 2023, 9.)

Paasonen ym. tutkimuksen tulokset osoittavat, että henkilöstö kohtaa runsaasti henkistä väkivaltaa. Tutkimukseen vastanneista 56 prosenttia ilmoitti kokeneensa jonkinlaista henkistä väkivaltaa viimeisen 24 kuukauden aikana. Yleisimpiä olivat vankien loukkaava käytös ja väkivalalla uhkaaminen, mutta myös painostaminen oli yleistä. Lisäksi henkistä väkivaltaa kokneiden joukossa oli merkittäviä eroja sukupuolen, ammattiryhmän ja vankilatyypin mukaan. Miehet olivat naisia alttiimpia henkiselle väkivallalle, samoin kuin vartijat verrattuna muihin ammattiryhmiin lukuun ottamatta esimiehiä, päälliköitä ja johtajia. Suljettujen vankiloiden henkilöstö koki suuremman riskin kuin avovankiloiden henkilöstö. Kokonaisuutena voidaan todeta, että henkinen väkivalta on valitettavan yleistä ja osa vankilakulttuuria. Sen laajuus herättää kuitenkin huolta henkilöstön työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin kannalta. (Paasonen, Vainio & Luomala 2023, 10.)

5 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa kerrotaan, millaisesta tutkimuksesta on kyse. Pyrin kertomaan tarkasti, kuinka sisältöä on hankittu ja miten sitä analysoidaan. Luvun lopussa pohditaan tutkimuksen eettisyyttä ja läpinäkyvyyttä.

5.1 Tutkimustavoitteet ja -kysymykset

Ensimmäinen vaihe tutkimuksessa on tutkimusongelman muodostaminen. Yleisesti tässä käytetään joko tutkimuskysymystä tai hypoteesia, joihin tutkimus pyrkii vastaamaan. Tutkimuskysymys on tavallisesti selkeästi määritelty ja käsittelee ongelman keskeisiä näkökohtia, joihin tutkija pyrkii vastaamaan tutkimuksen aikana. Hypoteesi puolestaan on lausunto, joka voidaan joko vahvistaa tai kumota tutkimuksen avulla. Kartoittavissa tutkimuksissa hypoteesia ei yleensä käytetä, vaan tutkimusongelman muodostamiseen keskitytään tutkimuskysymyksen avulla. Tämän tutkimuksen ongelma on muodostettu tutkimuskysymyksen avulla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Opinnäytetyön ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää millaista maalittaminen on Rikosseuraamuslaitoksessa. Toinen tavoite oli lisätä rikosseuraamusalan ja Rikosseuraamuslaitoksen

ammattilaisten tietoisuutta maalittamisesta ja sen ennaltaehkäisystä. Se helpottaisi maalittamiseen puuttumista ja ennaltaehkäisevän työn suunnittelua ja toteutusta. Opinnäytetyön tarkoituksena on määrittää maalittamisen kriteerejä ihmisten kokemusten ja jo tiedetyn teorian pohjalta. Fenomenografinen tutkimusote pyrkiikin selvittämään yksilöiden erilaisia käsityksiä ilmiöstä tai tässä tapauksessa käsitteestä. Opinnäytetyön aihe on valittu sen perusteella, että se on ajankohtainen niin yhteiskunnan tasolla, kuin rikosseuraamuslaitoksessakin. Tilaajana toimiva Riihimäen vankila itse ehdotti kyseistä aihetta ja käsitteen määrittämistä opinnäytetyön aiheeksi.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- Millaista maalittaminen on vankilan valvontahenkilökuntaa kohtaan?
- Miten maalittamista voitaisiin ennaltaehkäistä?
- Miten maalittamisen uhria tulisi tukea?

Vajavaisten tietojen myötä opinnäytetyössä tarkasteltavan ongelman tutkimuskysymysten merkitys kasvaa; ongelman selvittämiseksi pää- ja alateemat on pyritty miettimään tarkasti, jotta ne vastaavat laajan ilmiön osalta opinnäytetyössä käsiteltävää aihetta oikeasta näkökulmasta.

5.2 Tutkimuksen toteutus

Pyrin selvittämään vastauksia tutkimuskysymyksiin haastattelemalla asiantuntijoita rikosseuraamuslaitoksesta, sekä maalittamista ja uhkailua kokeneita virkamiehiä eri vankiloista. Haastattelut on suoritettu sekä paikan päällä Riihimäen vankilassa että Teams-kokouksina. Tavoitteena oli ohjailmatta antaa vastaajan itse kertoa omin sanoin vastauksessa mielipiteensä ja kokemuksensa. Haastattelut on suoritettu maaliskuu- ja huhtikuun 2024 aikana.

Tutkiminen ja kirjoittaminen etenevät yhdessä koko ajan. Kirjoittaminen on läsnä koko tutkimusprosessin ajan ja joka asiassa, kuten ideoimisessa, muistiinpanojen tekemisessä, suunnittelemisessa ja päättelyn apuvälineenä - tutkielma ilmentää vain osan kaikesta siitä kirjoittamisesta, joka prosessiin sisältyy (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara & Sinivuori 2004. 29). Tutkimuskysymykset on mietitty ja laadittu teoriapohjan kautta mieltien, mitä halutaan tietää lisää.

Tutkimuslupaa ei tarvinnut prosessinomaisesti anoa, sillä tutkimuksessa on haastateltu vain virkamiehiä sekä asiantuntijoita. Virkamiesten kohdalla riittää yksikön johtajan lupa haastatella työntekijöitä. Haastatteluihin osallistuminen oli täysin vapaaehtoista.

Haastateltavien valinnassa on käytetty minimivaatimuksena hyvää rikosseuraamusalan tuntemusta joko työnkuvan tai vahvan perehtyneisyyden perusteella. Toisena valintaperusteena on kokemus maalittamisen kohteeksi joutumisesta valvonnan virkamiehenä. Näillä perusteilla valitut haastateltavat omaavat tietoa valvontahenkilökunnan maalittamisesta vankiloissa.

Heidän vastaustensa voidaan olettaa olevan laadukkaita vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Haastatteluiden hajauttamisen avulla on haettu laajempaa kokonaiskuvaa maalittamisesta, jolloin haastateltavat henkilöt ovat valikoituneet asiantuntijoista ja kokemusasiantuntijoista. Asiantuntijuus tässä tutkimuksessa tarkoittaa, että henkilö on työnkuvansa puolesta rikosseuraamusosalalla sellaisessa asemassa, että hänellä on tietoa maalittamisesta ja siihen liittyvästä toiminnasta. Kokemusasiantuntijat puolestaan ovat kokeneet maalittamista jossain muodossa, ja he ovat ilmoittaneet siitä työnantajalle.

Haastateltaviksi henkilöiksi on valikoitunut asiantuntijan asemassa seuraavat henkilöt:

- **Jyri Paasonen**, turvallisuusalan tutkija, Vaasan yliopisto
- **Petri Nurmi**, Rikosseuraamuslaitoksen työsuojelupäällikkö
- **Johanna Jokinen**, Rikosseuraamuslaitoksen tutkija ja PTR-yhdyshenkilö
- **Mikko Halvari**, Riihimäen vankilan turvallisuudesta vastaava apulaisjohtaja
- **Sami Peltovuoma**, Rikosseuraamuslaitoksen erityisasiantuntija

Sekä kolme kokemusasiantuntijaa Turun ja Riihimäen vankiloista.

5.3 Tutkimusmenetelmä

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Se pohjautuu aiheesta jo tiedettyyn tietoon, sekä empiiriseen aineistoon, joka saadaan haastattelemalla. Se voi sisältää kuitenkin myös määrällisiä piirteitä, joka on hyvin yleistä nykypäivänä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kvalitatiivinen tutkimus koostuu monista erilaisista traditioista, lähestymistavoista sekä aineistonkeruu- ja analyysimenetelmistä, joiden avulla tutkitaan ihmistä ja hänen elämäänsä. Siksi se ei ole sidoksissa mihinkään tiettyyn tieteenalaan eikä ole rajoittunut yhdenlaiseen tutkimusmenetelmään (Denzin & Lincoln 1998, 5-7.). Vaikka tutkimus onkin aina oikeastaan pintapuolista, eikä sillä saada vastausta kaikkiin aiheeseen tai ilmiöön liittyviin kysymyksiin (Töttö 2004), voidaan perusteellisilla, hyvin suunnitelluilla ja toteutetuilla, monesta suunnasta ja näkökulmasta lähestyvillä tutkimuksilla saada hyvinkin luotettavaa informaatiota ilmiöstä ja aiheesta.

Laadullisessa tutkimuksessa teoriaa voidaan käyttää apuvälineenä, mutta tässä tutkimuksessa tavoitteena on enemmänkin selvittää millaista maalittaminen vankiloiden valvontahenkilökuntaa kohtaan on. Tutkimuksissa puhutaan usein niiden teoreettisesta viitekehyksestä, teorialähtökäytännöstä tai teoriataustasta. Tässä tarkoituksessa teoriaa käytetään yleensä pohjana tutkimukselle; osoittamaan tutkimuksen sijainti muiden tutkimusten joukossa ja ohjaamaan tutkimuksen laatimista ja suorittamista. Tässä tutkimuksessa teoriaa käytetään rajaamaan ja avaamaan tutkittavaa aihetta. Teoreettinen viitekehys sisältää keskeisen aiheeseen ja toisiinsa liittyvän aineiston, ei siis muita irrelevantteja ja toisistaan irrallista teorioiden kokoelmia. Tämä tarkoittaa siis oikeastaan katsausta aiheesta käytyyn tieteelliseen keskusteluun,

jota edustaa kirjallisuus ja muu julkaistu aineisto. Teorian tulisi myös liittyä vahvasti tutkimusongelmaan, eli teorian ja empirian välillä on looginen jatkumo. (Eskola & Suoranta 2000, 80.)

Teoreettinen viitekehys on merkittävä osa paitsi taustatiedon tarjoajana myös aineistonkeruun suunnittelun tukena. Esimerkiksi haastattelukysymyksiä laatiessa on suositeltavaa hyödyntää teoreettista viitekehystä, jotta voidaan varmistaa, että keskeiset aiheet muunnetaan tutkittaviksi kysymyksiksi. Lisäksi teoria toimii tärkeänä apuvälineenä menetelmällisen suunnittelun aikana, auttaen tutkijaa jäsentämään ja tulkkamaan havaintoja sekä tuloksia. Teoreettinen viitekehys auttaa tutkijaa ymmärtämään ja selittämään tutkittavaa ilmiötä kokonaisvaltaisesti. Teoriapohja ja aineisto täytyy saada keskustelemaan keskenään. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

Täysin puhdas induktiivinen päättely ei ole käytännössä mahdollista, koska se perustuu pelkästään havaintojen kuvaamiseen ilman minkäänlaisia ennakkokäsityksiä tutkittavasta ilmiöstä. Absoluuttisesti aineistolähtöistä tutkimusta on vaikea toteuttaa, sillä havainnot ovat yleensä teoriapitoisia. Tämä johtuu siitä, että käytetyt käsitteet ja menetelmät ovat tutkijan valitsemia ja vaikuttavat tuloksiin. Siten ei voida sanoa, että havainnot olisivat täysin objektiivisia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98.)

Tavoitteenani on selkiyttää maalittamista käsitteenä, joten valitsin fenomenografisen tutkimusotteen. Fenomenografinen tutkimusote pyrkii paljastamaan ihmisten erilaisia näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä. Sen lähtökohtana on oletus siitä, että ihmisillä voi olla merkittäviä ja moninaisia käsityksiä tutkimuskohteestaan. Fenomenografia on laadullinen tutkimusmenetelmä, joka keskittyy tutkimaan näiden erilaisten käsitysten eroavaisuuksia. Tutkimuksen näkökulman soveltamisessa voidaan erottaa kaksi erilaista tiedon tasoa. Ensimmäisen tason näkökulma pyrkii hahmottamaan tutkittavien erilaisia tapoja ymmärtää ja tulkita asiaa tai kohdetta laadullisesti. Toisen tason näkökulma syventää tätä tarkastelua. Tällöin tutkija pyrkii tulkitsemaan ihmisten käsityksiä ja niiden merkityssisältöjä kyseisessä ilmiössä entistä syvällisemmin. Tutkija tutkii, miten ilmiön merkitys muotoutuu erilaisten käsitysten kautta. Lisäksi hän tutkii tutkittavien ajattelun muotoja ja kokemuksellisuutta. Fenomenografisen tutkimusotteen käytössä keskeisinä aineistoina ovat yleensä empiiriset laadulliset haastatteluaineistot. Näiden avulla pyritään tuomaan esille haastateltujen erilaisia käsityksiä ja niiden laadullisia eroja tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksessa korostetaan tutkittavan ilmiön kontekstin tunnistamista, sillä juuri konteksti, eli ilmiön "taustamaailma", sitoo erilaiset käsitykset kyseiseen ilmiöön. Fenomenografisen tutkimusotteen käyttäjän tulee näin ollen tarkastella haastatteluaineiston sisältöä enemmän kuin irrallisia, yksilöllisiä käsityksiä kontekstissaan. Tämä auttaa välttämään yleisten johtopäätösten tekemistä ilmiöstä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Haastattelut toteutettiin tapaamisina, joko livenä tai Teams-tapaamisena niin asiantuntijoille kuin kokemusasiantuntijoillekin. Teemahaastattelu sijoittuu formaaliuden asteikolla lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimaastoon. Haastattelu ei etene tarkasti määriteltyjen ja valmiiksi muotoiltujen kysymysten kautta, vaan se keskittyy löyhemmin ennalta suunniteltuihin teemoihin. Teemahaastattelu on hieman strukturoituneempi kuin avoin haastattelu, sillä siinä kaikille haastateltaville esitetään samat aihepiirit tai teemat, jotka on valmisteltu aiempien tutkimusten ja aiheeseen perehtymisen perusteella. Vaikka keskustelu liikkuu joustavasti, tiukkaa etenemisreittiä ei ole. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48, 66; Eskola & Suoranta 2000, 86-87.)

5.4 Aineiston kerääminen

Tutkimuksen kohderyhmä on vankiloissa lähimpänä vankeja työskentelevä henkilökunta. Päivittäin vankien kanssa työskentelevät henkilöt ovat valvontahenkilökuntaa, johon lukeutuvat vanginvartijat, rikosseuraamustyöntekijät sekä rikosseuraamusesimiehet. Tutkimukseen osallistui rikosseuraamusalan asiantuntijoita sekä maalittamista kokeneita virkamiehiä rikosseuraamuslaitoksesta. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista. Tutkimuksen tavoitteena oli, että tuloksia voisi käyttää hyödyksi laajemminkin rikosseuraamuslaitoksessa ja rikosseuraamusalalla.

Teemahaastattelussa pyrittiin ottamaan huomioon haastateltavien tulkinnat ja heidän antamansa merkitykset. Haastatteluissa annettiin tilaa ihmisten vapaalle puheelle, vaikka ennalta päätetyt teemat käytiin läpi kaikkien tutkittavien kanssa. Teemahaastattelu vaatii perusteellista perehtymistä tutkittavaan aiheeseen sekä haastateltavien tilanteeseen, jotta haastattelu voitiin kohdentaa tarkasti tiettyihin teemoihin. Sisältö- ja tilanneanalyysi ovat siis keskeisiä teemahaastattelussa. Haastattelussa käsiteltävät teemat valittiin tutkimusaiheeseen syventymisen perusteella, ja tutkimuskysymykset muutettiin konkreettisiksi ja operatiivisiksi. Haastattelukysymyksiä (Liite 1) suunniteltaessa oli tärkeää harkita huolellisesti myös haastateltavien valintaa: Tutkimukseen osallistujia ei tulisi valita satunnaisesti, vaan heidät tulisi valita niin, että he voivat antaa parhaiten tietoa tutkimuksen kannalta olennaisista asioista, huomioiden heidän kiinnostuksensa kohteena oleviin aiheisiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

5.5 Aineiston analyysi

Empiirisessä tutkimuksessa analyysi tarkoittaa käytännössä arkipäiväisiä toimenpiteitä, kuten aineiston huolellista lukemista, tekstimateriaalin järjestelyä, sisällön ja/tai rakenteiden erittelyä, jäsentämistä ja pohtimista (mitä aineistossa kerrotaan, millä tavoin ja missä määrin). Tavoitteena on saada selvyttä monimuotoisesta tekstimassasta, kiteyttää haastattelujen tai kertomusten sisältöä tai rakennetta sekä tarkastella tutkimusongelmien kannalta olennaisten seikkojen esiintymistä ja ilmenemistä vastauksissa. Analyysi edellyttää aineiston

perusteellista tarkastelua ja sen sisällön vertailemista. Sen avulla tutkija tiivistää aineistoa, tulkitsee sitä ja käy keskustelua teoriapohjan, empiirisen aineiston ja omien ajatustensa kanssa. Lopputuloksena tutkijalla tulisi olla jotain enemmän kuin vain haastatteluaineisto siinä muodossa, jossa se on saatu. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Sisällönanalyysin keskeiset vaiheet ovat valmistelu, analysointi ja raportointi. Valmisteluvaiheessa ensin päätetään, millä tasolla aineistoa tutkitaan eli mikä on analyysiyksikkö. Tämä voi olla esimerkiksi sana, lause tai ajatuskokonaisuus. Ajatuskokonaisuus on suurin yksikkö, joka voi sisältää useita merkittäviä vastauksia tutkimuskysymykseen. Näistä merkityksistä luodaan erillisiä tiivistettyjä ilmaisuja. Valmisteluvaiheeseen kuuluu olennaisesti myös aineiston litterointi, erityisesti kun tässä tutkimuksessa on haastatteluja. Valmisteluvaiheen lopussa tutustutaan huolellisesti materiaaliin, mikä vaatii riittävästi aikaa, jotta tutkija voi saada hyvän yleiskuvan aineistosta ja arvioida, tarvitaanko esimerkiksi muutoksia tutkimuskysymyksiin. (Elo, Kajula, Tohmola & Kääriäinen 2022, 218.)

Paikan päällä tehdyt haastattelut äänitettiin ja äänitteet litteroitiin aluksi Microsoft Wordin avulla, minkä jälkeen äänitteet vielä kuunneltiin läpi ja litteroinnit korjattiin oikeiksi. Teamsin kautta tehdyt haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin Teamsin apuohjelman avulla. Myös Teamsin apuohjelman tekemät litteroinnit tarkastettiin virheiden varalta. Litteroituun haastatteluaineistoon perehdyttiin ja tutustuttiin huolella. Varsinaisen analysoinnin ensimmäisessä vaiheessa haastattelut käytiin yksi kerrallaan läpi ja niistä eroteltiin vastaukset jokaiseen kysymykseen opinnäytetyön tekijän muistiinpanoihin. On huomioitavaa, että vastattaessa tiettyihin kysymyksiin, on saatu vastauksia myös muihin kohtiin. Seuraavassa vaiheessa, kun kaikki litteroidut haastattelut oli käyty lävitse, alkoi vastausten pelkistäminen ja yhdistely. Samankaltaiset vastaukset merkittiin samoin värein muistiinpanoissa. Niitä ei yhdistelty, jotta pystyttiin helposti huomaamaan samankaltaisten vastausten määrä. Tämän jälkeen vastaukset on järjestelty muistiinpanoissa haastattelu-teemoittain, mikä helpotti kokonaiskuvan saamista ja tulosten analysointia ja raportointia.

Kun tehdään aineistolähtöistä tutkimusta, päähuomio on itse aineistossa. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi analyysiyksiköt eivät ole etukäteen määriteltyjä ja teoria rakentuu aineiston pohjalta (Eskola & Suoranta 1998, 83). Tutkimuksen tavoitteena ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen, eikä tutkija sanele sitä, mikä on merkityksellistä. Aineistolähtöinen työskentely edellyttää tutkijalta tarkkuutta pysyä aineiston parissa, poistaa ennakkokäsitykset ja teorian, sekä olla systemaattinen. Vaikka aineistolähtöinen analyysi voi vaikuttaa satunnaiselta ja intuitiiviselta, tutkijan on tarkoitus tarkastella omia valintojaan, arvioida tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä, jotta lukija saa kattavasti tietoa tutkimuksen taustoista ja valinnoista tutkimusprosessin aikana. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Raportissa tutkijan tulisi pyrkiä tiivistämään aineiston keskeiset havainnot tutkimustehtävän kannalta merkityksellisiksi kohtiin, kuten esimerkiksi "mitä mielenkiintoista ja tärkeää haastateltavat ovat kertoneet minulle?". Tämän sisällön tulisi olla kohteena kommentoinnille, keskustelulle ja kriittiselle tarkastelulle oman ajattelun sekä muiden tutkimusten ja näkökulmien valossa. Jos erityisiä "profileja" tai yksittäisiä tapauksia ei pidetä olennaisina, aineistoa tulee tarkastella kokonaisuutena. Tekstimassaa tulisi purkaa ja tiivistää, ja sen sisältöä tulisi testata tutkijan ajattelun ja muiden tutkimusten avulla, pohtien esimerkiksi, mitä aineiston perusteella voidaan päätellä tutkittavasta ilmiöstä tai asiasta, miten havainnot linkittyvät aiempiin tutkimuksiin ja tukevatko ne aikaisempia havaintoja vai ovatko ne ristiriidassa niiden kanssa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Analyysivaiheessa koko aineisto käytiin läpi, ja alkuperäisistä ilmauksista siirryttiin pelkistettyihin ilmauksiin poistamalla ylimääräiset täytesanat ja hiomalla kieliasua. On tärkeää, että pelkistämävaiheessa sisältö säilyy totuudenmukaisena eikä siihen sekoiteta tutkijan omia tulintoja. Pelkistettyjä ilmaisuja voidaan koodata väreihin tai jäsenellä parhaaksi katsotulla tavalla. Tässä tutkimuksessa vastaukset jaettiin teemoittain. Näiden jälkeen suoritettiin luokkien muodostaminen ja samankaltaisten ilmaisujen ryhmittely alaluokkiin. Samankaltaiset vastaukset korostettiin muistiinpanoissa samoilla väreillä. Luokittelussa huomioitiin myös samankaltaisten ilmaisujen määrä. Laadullisella aineistolla voidaan tällä tavalla tehdä samanlaisesti määrällistä tutkimusta. (Elo, Kajula, Tohmola & Kääriäinen 2022, 219-220.)

5.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä sitouduttiin noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita hyvästä tieteellisestä käytänteestä (myöh. HTK). Hyvän tieteellisen käytännön (engl. research integrity) peruspilareita ovat eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaan luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Hyvä tieteellinen käytäntö koostuu menettelytavoista, joilla pidetään huolta HTK toteutumisesta tieteellisen toiminnan koko elinkaaren ajan. Hyvät tieteelliset menettelytavat (engl. good research practices) ovat osa tiede- ja tutkimusyhteisöjen laadun tarkkailua. Menettelytapojen noudattamatta jättäminen voi räikeimmillään johtaa hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyyn. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11-12.)

Tutkimuksen luotettavuus luotiin varmistamalla opinnäytetyön tieteellisen toiminnan laatu niin suunnittelussa, menetelmissä, analyysissä ja voimavarojen käytössä. Rehellisyys näkyy, kun suunniteltiin, toteutettiin ja arvioitiin opinnäytetyön tieteellistä toimintaa sekä raportoitin ja kerrottiin siitä avoimina, oikeudenmukaisina, puolueettomina ja yksityiskohtia salaamatta. Opinnäytetyön arvostus osoitetaan osoittamalla kunnioitusta kollegoita, tieteellisen toiminnan osapuolia, yhteiskuntaa ja kulttuuriperintöä kohtaan. Vastuunkannolla tarkoitetaan vastuun kantamista opinnäytetyön koko elinkaaresta, joka alkaa ideasta ja ulottuu

hallinnointiin, koulutukseen, ohjaukseen, toteutukseen, julkaisemiseen ja vaikutuksiin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 12.)

Tutkimukseen vastasivat maalittamista kokeneet henkilöt. haasteita voi tulla, jos heidän vastauksensa ovat yksilöitävissä heihin. Vastauksista on suodatettu pois yksilöiviä tekijöitä. Maalittamista kokeneiden henkilöiden henkilötietoja ei jaeta julkisuuteen, vaan heidän anonymiteettinsä säilytetään. Se madalsi kynnystä vastata ja kertoa mahdollisesti arkaluontoisempiaakin tietoja tapahtumista. Tutkimuksella ei haluta missään nimessä vaarantaa vastaajien henkilökohtaista turvallisuutta eikä aiheuttaa mahdollisuutta joutua maalittamisen kohteeksi lisää. Rikosseuraamusalan asiantuntijat vastasivat kyselyyn julkisesti omalla nimellään. Vastaminen oli täysin vapaaehtoista myös heille. Heidän asemansa asiantuntijoina ja suhteessa tutkittavaan asiaan kerrotaan, jotta heitä voidaan pitää asiantuntijoina. Vastauksia ei kuitenkaan yksilöidä kenenkään omiksi mielipiteiksi tutkittavasta asiasta.

Haastattelut jäävät haastattelijan muistiinpanoihin, joita ei tulla liittämään tähän opinnäytetyöhön. Opinnäytetyössä oleva laadullinen varmuustekijä huolehditaan sillä, että opinnäytetyö annetaan haastateltavien tarkistettavaksi ennen valmiin opinnäytetyön julkaisemista. Lupa edes jollain tapaa yksilöivien tai tunnistettavien tietojen kirjoittamisesta on varmistettu kokemusasiantuntijoilta sekä asiantuntijoilta ennen opinnäytetyön julkaisua. Vastaukset jäävät tutkijan omiin muistiinpanoihin. Haastattelutallenteet ja litteroinnit hävitetään tietosuoja ja -turva huomioon ottaen, kun opinnäytetyö on julkaistu.

6 Tulokset

Tuloksien esittelyssä, eli analysoinnissa vastaukset jaettiin teemoittain kolmen eri tutkimuskysymyksen alle (valvontahenkilökunnan maalittaminen rikosseuraamuslaitoksessa, maalittamisen ennaltaehkäisy & maalittamisen uhriksi joutuneen tukeminen). Niiden alle yhdisteltiin haastatteluissa kysytyjen kysymyksen vastauksia, jotka koottiin kysymyskohtaisesti sekä teemoittain muistiinpanoihin pelkistetyin vastauksin ja haastattelu kerrallaan.

6.1 Valvontahenkilökunnan maalittaminen Rikosseuraamuslaitoksessa

Haastatteluissa nousi esiin monia erilaisia maalittamisen tapoja ja keinoja. Maalittamisen syitä ja tavoitteita voi olla useita. Maalittamisella koetaan vankiloissa olevan tavoitteena saada vaikutettua tietyn virkamiehen toimintaan, saada virkamies olemaan puuttumatta väärinkäytöksiin ja tekemään päätöksiä, niin arkitoiminnassa kuin päätöksenteossakin, jotka mahdollisesti ovat vangin tai vankien eduksi. Maalittamisella voidaan myös pyrkiä herättämään epäluuloja ja -luottamusta jotain tiettyä valvonnan virkamiestä kohtaan. Myös vankien yleinen virkamiesvastaisuus nousi esille haastatteluissa. Maalittamisella voidaan yrittää myös saada työntekijä vaihtamaan työpistettä tai jopa työpaikkaansa. Riihimäen vankilan

apulaisjohtajan Mikko Halvarin mukaan maalittamiseksi voidaan katsoa kaikki virkamieheen kohdistuvat vaikuttamispyrkimykset.

Joskus maalittamisen taustalla saattavat vaikuttaa vartijan ja vangin välinen henkilökemia. Yksi valvonnan virkamies esimerkiksi ärsyttää enemmän kuin muut. Vanki saattaa maalittaa henkilökuntaa omaksi ajanvietteeksi levittämällä disinformaatiota ja aiheuttamalla hämmennystä.

Maalittaminen tapahtuu vastausten perusteella pääosin vankilan muurien sisäpuolella, mutta sosiaalisen median lähestymisiäkkin on tullut joitakin esiin. Fyysiseen väkivaltaan asti meneviä maalittamistapauksia on ollut onneksi vain muutamia, niin vankilan sisäpuolella, kuin ulkopuolellakin. Eräs kokemusasiantuntija oli ollut kahvilassa läheisensä kanssa, kun häneen oli hänelle tutut ex-vangit kohdistaneet väkivaltaisen hyökkäyksen. Taustalla oli ollut heidän vankila-aikaiset kohtaamisensa ja järjestäytyneen rikollisuuden ryhmittymä. Vankiloiden ulkopuolella on ollut myös erilaisia kohtauksia, joissa on lähdetty seuraamaan tai lähestytty virkamiestä halventavin ilmaisin. Kyse on pelottelusta, jolla pyritään saada henkilö olemaan tekemättä vankia rajaavia asioita ja toimenpiteitä.

Monien vastaajien mukaan maalittaminen on yleisempää järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvien vankien taholta, kuin muiden. Se keskittyy tehostetun valvonnan osastoihin, joille sijoitetaan Järjestäytyneen rikollisuuden (JR) vankeja. JR-vangit nousevat esiin myös kanteluiden tekemisessä. Kantelut ovat vankien laillinen oikeus ilmoittaa Euroopan oikeusasiamiehelle (myöh. EOA) epäkohdista vankilassa tai heidän kohtelussaan. Kanteluiden tekeminen on järjestelmällistä ja organisoitua. Vaikutusvaltaiset vangit kirjoittavat kantelut valmiiksi ja hierarkiassa heikommissa asemassa olevat vangit laitetaan vain allekirjoittamaan ja lähettämään kantelut eteenpäin laillisuusvalvonnalle. Vankilan virkamiesten täytyy aina kirjoittaa vastine kanteluihin, mikä kuormittaa henkilön työntekoa ja antaa painetta muuttaa toimintaansa, jotta kanteluita ei tapahtuisi. Hyvin usein virkamiehen toiminnassa ei kuitenkaan ole moitittavaa vaan kantelut ovat perättömiä. Erään kokemusasiantuntijan kohdalla häntä oli kantelussa syytetty jopa seksuaalisesta ahdistelusta ja häirinnästä, jota ei koskaan ollut tapahtunut. Todistajana kantelussa oli ollut vangin kanssa samalla vankiosastolla asunut vanki.

Yksi tai useampi vanki kohdistaa häirintää tiettyyn virkamieheen. (Asiantuntija)

Vangeilta on tiedonhankinnan ja tarkastustoiminnan yhteydessä löydetty myös listattuna valvontahenkilökunnan nimiä, joiden tarkoitus ei ole tarkkaan tiedossa. Lisäksi samankaltaisilla lapuilla ja lomakkeilla on myös annettu olettaa ja tuotu ilmi, että jotain saattaisi tapahtua, esimerkiksi fyysinen väkivallan teko. Vangit ovat kirjoittaneet asiointilomakkeita ja kirjeitä, joihin on kirjoitettu yksittäisiin virkamiehiin liittyviä uhkauksia tai halventavia kommentteja, muttei suoraan nimetä kehen niillä viitataan.

Vitun (paikkakunnan nimi) homo. (Kokemusasiantuntija)

Vangit esittävät virkamiehiä kohtaan suoria uhkailuja, jopa tappouhkauksia. Vangit uhkaavat tulla kostamaan kaikki vapautumisen jälkeen tai seuraavalla kerralla kun he kohtaavat. Uhkauksista pyritään tekemään uhkailmoituksia ja tarvittaessa rikosilmoituksia, mutta haastatteluista käy ilmi, että niitä ei läheskään joka kerta raportoida. Henkilökunta ajattelee sen usein kuuluvan työnkuvaan, vaikka kenenkään ei tarvitsisi tuollaista joutua kuulemaan, edes töissä. Pahimmillaan maalittaminen voi johtaa väkivallan tekoihin maalittamisen kohteina olevia virkamiehiä kohtaan. Niin vankilan sisällä, kuin ulkopuolellakin kohdattaessa.

Vankien keskuudessa esiintyy myös *splittaamista* eli vangit suostuvat asioimaan vain tiettyjen virkamiesten kanssa. Yleensä niiden, jotka eivät rajoita heidän tekemisiään. Vangit yrittävät usein myös hieman kysellä vartijalta hänen henkilötietojaan tai henkilökohtaisesta elämästä jotain, mitä he mahdollisesti myöhemmin voisivat käyttää pelotteluun tai kiristämiseen. Pienetkin lipsahdukset esimerkiksi harrastuksista tai lähikaupasta, jossa käy, voivat edesauttaa vankien omaa tiedonhankintaa henkilökunnan jäsenistä. Samalla tiedonhankinnalla ja kyselemällä vangit pyrkivät selvittämään, kuka henkilökunnasta voisi tai saattaisi olla ohjailtavissa omien etujen mukaan. Liiallisella tiedonjakamisella vankien keskuuteen voi olla vakaviakin seurauksia.

Maalittamisen kohteeksi joutumiselle muita työtehtäviä useammin altistavat tarkastustoimintaa suorittavat vartijat, mahdolliseen häiriökäyttäytymiseen puuttuvat vartijat, eristystilanteissa mukana olevat vartijat, sekä turvallisuusvartijat, jotka osallistuvat rikostorjuntaan vankilan sisällä, tiedonhankintaan ja turvallisuuslausuntoihin. Myös vankia rajaavien toimien tekeminen, kuten esimerkiksi selliin sulkeminen tai sanan ”Ei” sanominen voivat jo altistaa kohteeksi joutumiselle.

6.2 Maalittamisen ennaltaehkäiseminen

Yhtenäisiä toimintamalleja, niin valvontahenkilökunnan kuin vankiloidenkin välillä, pidetään haastatteluissa selvästi tärkeimpänä ennaltaehkäisevänä toimenä maalittamista vastaan. Kun kaikki toimivat sääntöjen ja ohjeiden mukaan samalla tavalla, ei toimien ja tekojen pitäisi henkilöityä kehenkään yksittäiseen virkamieheen. Tämän toteutumisessa on kuitenkin haasteita, sillä työntekijät eivät ole robotteja, vaan jokainen on oma persoonansa ja jokaisella on oma työidentiteettinsä.

Valvontahenkilöstön keskuudessa tapahtuu kollegojen maalittamista, mikäli joku sallii sääntöjen laiminlyöntiä tai ei puutu tarkasti ja sääntöjen mukaisesti vankien toimintaan. Tämä altistaa tunnolliset ja tarkat henkilökunnan jäsenet kohteeksi, sillä heitä aletaan leimata ”mulkkuina” ja ”kusipäinä”, jotka rajoittavat vankien oikeuksia ja toimintaa entisestään. Alla

esitetty lausahdus nousi esille jokaisen kokemusasiantuntijan haastatteluissa. Tällä viitataan siihen, että joku toinen vartija on antanut periksi joidenkin asioiden suhteen.

...mutta kun se toinenkin vartija antoi tehdä näin. (Kokemusasiantuntijat)

Toinen esille noussut ennaltaehkäisevä asia oli läpinäkyvyys kaikessa tekemisessä. Tila- sekä henkilöntarkastuksia tehdessä olisi aina hyvä olla vähintään kaksi virkamiestä, jotta paikalla olisi myös todistaja. Päätöksenteossa läpinäkyvyys esiintyisi sillä, että vangille selkeästi tuodaan esiin, kuinka päätökset ovat seurausta hänen omista tekemisistään ja kaikkia tasa-arvoisesti kohdellaan niiden perusteella. Läpinäkyvyys tuo kuitenkin omat haasteensa, kun päätöksen tekijöiden nimet tulevat vankien tietoon. Kielteisten päätösten tekijät joutuvat muita selkeästi useammin maalittamisen ja kanteluiden kohteeksi. Päätöksentekijän kierrättäminen ennaltaehkäisee niiden henkilöitymistä vain yhteen rikosseuraamusesimieheen.

Valvontahenkilökuntaan kuuluvat rikosseuraamusesimiehet tekevät päätöksiä liittyen omaisuuden hallussapitoon, osastosijoitteluun, sekä erilaisiin lupa-anomuksiin. Vankien kanssa päivittäin työskentely lisättynä päätöksenteolla, altistavat todennäköisemmin maalittamisen kohteeksi joutumiselle. Turvallisuusalan tutkija Jyri Paasonen nostaa esille päätöksenteon viemisen korkeammalle organisaatiossa, jotta päätöksen tekijät eivät olisi päivittäin työskentelemässä vankien kanssa. Maalittaminen voisi hänen mukaansa vähentyä, jos vankilassa työskentelevät olisivat vain esittelijöiden roolissa, eikä päättävä elin.

Yksilötasolla ennaltaehkäiseviä toimia on omien tietojen salaaminen esim. osoitetietojen tai auton rekisterinumerolla löytyvien tietojen. Omalla sosiaalisen median käyttäytymisellä ja profiilin tietojen salaamisella voidaan myös ennaltaehkäistä väärin tietojen joutumista väärinkäytön kohteeksi. Lisäksi turvakielto on perusteltavissa työnkuvalla. Eräs vastaaja kertoi tapauksesta, jossa rikolliset olivat saaneet työntekijän kotiosoitteen tietoon ja alkaneet tilaamaan hänelle kotiin erilaista tavaraa.

Maalittamiseen aikaisessa vaiheessa puuttuminen ja sen selväksi tekeminen, ettei maalittamisella saavuteta sen tavoitteita, on suuri vaikutus ennaltaehkäisyssä. Harva jaksaa jatkaa asian tekemistä ja laittaa energiaa siihen, jos se ei aiheuta toivottua lopputulosta tai edes sen suuntaista. Maalittamiseen puuttumista edistäisi, jos henkilökunta olisi enemmän tietoinen siitä, millaista maalittaminen on ja mitä riskejä ja vaaroja senkaltaisesta toiminnasta voi seurata. Tällöin työyhteisössä olisi helpompi ottaa myös puheeksi, jos havaitsee maalittamiseen liittyvää toimintaa vankien keskuudessa.

Vaikka yleensä on tiedossa, kuka tai ketkä maalittamisen taustalla ovat, siihen puuttumisessa on haasteita. Haasteina nähdään se, ettei maalittamista ole rikoslaisissa säädelty sekä maalittamiselle on ihan laillisiakin keinoja, kuten esimerkiksi kantelut. Nimilistojen tekeminen tai muuten jonkun tietyn virkamiehen kohdistettu henkilöinti, ei ole kriminalisoitua toimintaa.

Rajan vetäminen kuvataan veteen piirrettävänä viivana, milloin on kyse häirinnästä ja asiattomasta käytöksestä ja koska ei. Maalittamisella ei ole tiettyä tunnusmerkistöä. Maalittaminen ei välttämättä myöskään aina näy ulospäin, eikä siitä uskalleta kertoa. Näiden takia ennaltaehkäisy nähdään olevan erityisen korkeassa roolissa, jotta maalittamisen mahdollisuudet minimoidaan.

Maalittamisen ennaltaehkäisy kehityskohteina nähdään selkeiden toimintatapojen ja -mallien luominen rikosseuraamuslaitoksen henkilöstölle. Toiminta- ja menettelytapaohjeista pitäisi tehdä tarkemmat ja yksityiskohtaisemmat. Tällöin työskentely olisi yhtenäisempää ja erillaisuus työntekijöiden toimintatapojen välillä vähenisi. Moni näkee maalittamisen tietoisuuden lisäämisen kehitystoimena. Muutama haastateltu toivoo rikosseuraamuslaitoksen olevan selkeissä tapauksissa enemmän oman työntekijänsä tukena, eikä kanteluiden perusteella heti epäilevän työntekijäänsä väärinkäytöksestä. Se voisi vähentää perättömiä kanteluita, kun niiltä katkaistaisiin siivet heti alkuunsa.

Maalittamisen ennaltaehkäisy kuuluu meille kaikille. Tämä on meidän yhteinen työpaikkamme. (Kokemusasiantuntija)

6.3 Maalittamisen uhriksi joutuneen tukeminen

Maalittamisen uhriksi joutunutta pyritään tukemaan mahdollisimman hyvin, mutta haastattelujen mukaan siinä on parannettavaa. Jos maalittaminen menee tarpeeksi vakavaksi ja siitä tehdään uhkailmoitukset, on rikosseuraamuslaitoksen työsuojelupäällikkö Petri Nurmen mukaan olemassa selkeät toimintamallit ja vastuunjako.

Monessa haastattelussa nousee esiin, että liian usein uhrille on tullut kokemus yksin jäämisestä. Lähiesimiehellä ja yksikön johdolla nähdään olevan suuri rooli tuen antamisessa, erään kokemusasiantuntijan mukaan yksikön johto ei kuitenkaan ole osoittanut tukeaan lainkaan vakavassakaan tapauksessa. Sen sijaan Vankilavirkailijain liitto (VVL) saa häneltä suuret kiitokset. Kun hän oli yhteydessä liiton puheenjohtajaan, saatiin tukitoimet vasta käyntiin, ja hän sai myös oikeudellisen avun liiton kautta.

Rikosseuraamuslaitoksella on joissain yksiköissä myös kriisipurkumalli, johon on koulutettu henkilökuntaa. Kriisipurkumalli on vertaistuellinen keskustelu, jossa pyritään purkamaan tilannetta ja miettimään tulevaa ja tukitoimia. Kriisipurkumallin tuominen jokaiseen yksikköön on yhtenä tavoitteena. Työkavereiden ja lähityöyhteisön tuki tulee esiin jokaisella kokemusasiantuntijalla. Lähityöyhteisön koetaan välittävän ja heidän kanssaan koetaan voivan puhua asioista. Keskusteluita kahvipöydässä pidetään tärkeinä.

Varsinaisia toimia kerrotaan olevan esimerkiksi vangin siirtäminen toiselle osastolle tai jopa toiseen vankilaan, myös henkilökunnan jäsenen toimipaikka saatetaan esimerkiksi vaihtaa joksikin aikaa, jos tilanne niin vaatii. Sitä pyritään kuitenkin välttämään, koska silloin

maalittamisen yksi tavoitteista on täyttynyt. Maalittajalle ei koskaan saisi näyttää onnistumisen merkkejä.

Tuen kehityskohteina nähdään, että kukaan ei jäisi yksin. Työntekijälle tulisi tulla sellainen olo, että hänestä välitetään. Organisaatiotasolta toivotaan parempaa tukea työntekijälle ja selkeämmin puolen valitsemista. Työntekijän selän takana pitäisi seistä vahvemmin. Kokemusasiantuntijoilla on tunne, että rikosseuraamuslaitoksen laillisuusvalvonnassa uskotaan liian usein kanteluiden todenperäisyyteen.

Työntekijän kokemusta ei tulisi kyseenalaistaa, vaan tulisi heti selvittää ja aloittaa tukitoimet. (Asiantuntija)

Yksi kokemusasiantuntijoista toivoo, että jos vankilan sisäinen rikostorjuntatiimi saa vihiä jonkinlaisesta uhasta, tuotaisiin se uhan kohteena olevan tietoon aikaisemmin kuin vasta uhan konkretisoituessa. Rikostorjuntatiimin toimenkuva on ehkäistä vankilan sisäpuolella tapahtuvaa rikollista toimintaa tiedonhankinnan ja tarkastustoiminnan keinoin.

7 Johtopäätökset

Johtopäätöksissä käydään keskustelua teoriapohjan ja kerätyn aineiston välillä. Sen keskustelun avulla pyritään vastaamaan mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiin, millaista maalittaminen on vankilan valvontahenkilökuntaa kohtaan, miten maalittamista voitaisiin ennaltaehkäistä ja miten maalittamisen uhria tulisi tukea. Teoriapohjan ja aineiston välillä on selkeästi eroja ja se vahvistaa maalittamisen tietoisuuden ja määrittämisen puuttumista, niin rikosseuraamuslaitoksessa, kuin yleiselläkin tasolla. Ihmiset käsittävät sen monella eri tavalla. Tietoperustasta ei löydy niin yksityiskohtaisia tietoja maalittamisen keinoista, mutta haastattelussa puolestaan nousi esiin konkreettisempaa tietoa siitä, millaista maalittamista vankiloiden valvontahenkilökunta kokee.

7.1 Vankiloiden valvontahenkilökuntaa maalitetaan moninaisin eri tavoin

Maalittaminen on usein järjestelmällistä toimintaa, jolla pyritään häiritsemään ja vaikuttamaan jonkun tietyn virkamiehen toimintaan (Illman 2020,10). Tämä nousi selkeästi esiin myös järjestäytyneen rikollisuuden kanteluiden suuressa määrässä. Kantelut ovat yleisin keino pyrkiä vaikuttamaan jopa koko rikosseuraamuslaitoksen toimintaan. Vangeilla on oikeus valittaa rikosseuraamuslaitoksen toiminnasta EOA:lle, joten siihen puuttuminen on vaikeaa. Häkkinen (2021,8) kertoo virkamiesten joutuvan perusteettomien kanteluiden ja selvityspyyntöjen kohteiksi. Vaikka ne ovat laillisia menettelytapoja, niiden väärinkäyttö voi olla osa maalittamiskampanjaa.

Häkkisen (2021,8) mukaan maalittamiseen liittyy monenlaisia tekoja kuten viestittelyä, uhkauksia, mustamaalaamista ja esimerkiksi yksityisten tietojen levittämistä. Näitä tuli ilmi myös rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilökuntaa kohtaan. Rikosseuraamuslaitoksessa uhkauksia on löytynyt lomakkeisin ja paperilappuihin kirjoitettuna, mutta niin myös aggressiivisia ”tapan sut” -uhkauksia suullisesti. ”Tapan sut” -uhkaus täyttää jo itsessään laittoman uhkauksen tunnusmerkistön, sillä siinä uhataan toisen henkeä ja terveyttä (Rikoslain 25.luvun 7§). Yksityisten tietojen uteleminen itsessään ei vielä ole maalittamista, mutta niitä voidaan käyttää myöhemmin väärin, esimerkiksi pelotteluun tai tavaran tilaamiseen virkamiehen kotiovelle. Arkisemmalla tasolla maalittaminen valvontahenkilökuntaa kohtaan näyttäytyy esimerkiksi kanssakäymisessä vangin kanssa, jossa tulee ilmi, että joku virkamies on toista tiukempi ja siksi vanki ei pidä kyseisestä henkilöstä. Kyseessä voidaan katsoa olevan maalittamista, jos yksi tietty virkamies joutuu kohteeksi, eikä koko valvontahenkilökunta.

Virkatehtävien hoitaminen halutaan aiempaa enemmän nähdä yksittäisten henkilöiden, ei viranomaisorganisaatioiden työnä. Maalittajat pyrkivät olemaan näkemättä organisaatioiden roolia ja yksilöllistä keskustelun mielipiteitä jakavissa asioissa suoraan selkeästi yksittäiseen virkamieheen esimerkiksi painostuksen, perättömän tiedon tai jopa uhkailun avulla (Sisäministeriö 2021, 15-16). Tämä osoittautuu myös rikosseuraamuslaitoksessa päätöksentekijöiden joutuessa maalittamisen uhriksi. Päätökset nähdään päätöksen tehneen rikosseuraamusmiehen omana päätöksenä eikä organisaation yhteisenä.

Maalittaminen rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilökuntaa kohtaan on moninaista ja tapoja on erilaisia. Kuten Riihimäen vankilan apulaisjohtaja Mikko Halvari haastattelussa kertoi, hänen mielestään kaikki yksittäisen virkamiehen toimintaan vaikuttamisyrittäykset voitaisiin tulkita maalittamiseksi. Maalittamiseksi voidaan katsoa teot, joilla on tavoitteena vaikuttaa jonkin virkamiehen toimintaan ja päätöksentekoon. Maalittamiseksi valvontahenkilökuntaa kohtaan haastatteluissa nousseita tapoja:

- Kantelut laillisuusvalvontaan
- Kirjoitetut ja sanalliset uhkaukset
- Esille tuotu vihanpito tiettyä virkamiestä kohtaan
- Asiointi vain tiettyjen virkamiesten kanssa
- Painostaminen
- Pelottelu
- Asiaton käyttäytyminen
- Disinformaation levittäminen
- Yksityisten tietojen väärinkäyttö esimerkiksi kiristämiseen tai pelotteluun
- Henkinen väkivalta
- Fyysinen väkivalta

Rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilökunta kohtaa kaikkia tietoperustassa kerrottuja maalittamiseen liittyviä keinoja. Vihapuhetta, kunnianloukkauksia, laittomia uhkauksia, painostusta ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä.

7.2 Maalittamisen ennaltaehkäisyllä suuri merkitys

Maalittamisen ennaltaehkäisyssä tärkeimmäksi asiaksi nousi yhdenmukaisuus työskentelyssä niin työntekijätasolla kuin yksiköidenkin välillä. Tällöin ratkaisut ja tekemiset eivät pääsisi liian vahvasti henkilöitymään yksittäisiin virkamiehiin. Henkilöitymiseen vaikuttaa se, että päätöksentekijöiden nimet tulevat vankien tietoon. Päivittäin vankien kanssa työskentelevien rikosseuraamusesimiesten tekemät päätökset voisi Jyri Paasosen ehdotuksen mukaan viedä ylemmäs organisaatioon, jotta päätökset eivät saisi tunnistettavia kasvoja, vaan ne tehtäisiin jossain ylempänä matriisissa. Kansaneläkelaitos otti tähän liittyen huhtikuusta 2024 vuoden loppuun asti kokeilun, jossa he poistivat perustoimeentulotuen päätöksistä päätöksentekijän nimen, sillä heidän työntekijänsä ovat kokeneet väkivallalla uhkailua liittyen päätöksiin (HS 2024). Samankaltainen ratkaisu nousi esiin myös muissa haastatteluissa. Päätöksentekijöiden poistaminen voisi vähentää Rikosseuraamuslaitoksella uhkailujen määrää. Päätöksissä olisi selkeät ja läpinäkyvät perustelut, mutta päätöksentekijän nimi ei tulisi vangiin tietoon. Päätöksentekijöitä kierrättämällä voidaan kuitenkin hieman ennaltaehkäistä, ettei päätöksissä ole aina sama nimi.

Valvontahenkilökunnan tietoisuuden lisääminen maalittamisen keinoista, tavoista ja ennaltaehkäisystä nousee esiin haastatteluissa sekä tietoperustassa. Sisäministeriön ohjeet (2021, 33-34) maalittamisen ennaltaehkäisystä sisältävät tietoisuuden lisäämisen ja menettelytapaohjeiden laatimisen, jotka sisältäisivät tarkemmat ohjeet maalittamista kohdattaessa ja sen ennaltaehkäisyssä. Tarkemmat ohjeet nousivat esiin myös Petri Nurmen sekä Sami Peltovuoman haastatteluissa. Rikosseuraamuslaitokselta löytyy menettelytapaohjeet uhkatilanteisiin, mutta Rikosseuraamuslaitoksen tulisi laatia tarkat toiminta- ja menettelytapaohjeet liittyen maalittamiseen. Ohjeet ja tietoisuuden lisääminen auttaisivat ennaltaehkäisemään maalittamisen tapahtumista. Vankiloiden työsuojelutarkastuksissa onkin huomattu puutteita työntekijöiden riittämättömästä koulutuksesta esimerkiksi turvallisuuteen liittyvissä asioissa (Paasonen 2023, 88).

Yksilötasolla ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä olisivat niin sisäministeriön ohjeiden (2021, 33-34) kuin haastatteluidenkin perusteella omien sekä tarvittaessa myös läheisten henkilötietojen salaaminen ja sosiaalisen median turvallisuusohjeet. Näillä ennaltaehkäistäisiin väriin tietojen kulkeutumista vankien tietoon. Vankien asiallinen kohtelu ja omien tekojen läpinäkyvyys nähdään myös ennaltaehkäisevänä toimena. Kun pystyy perustelemaan esimerkiksi vankia rajaavatkin toimet selkeästi ohjeilla ja säännöillä, ei välttämättä joudu maalittamisen kohteeksi, jos vanki ymmärtää virkamiehen vain noudattavan ohjeita ja tekevän työtään. Kun

vanki ymmärtää, että säännöt tulevat ylempää, eivätkä valvontahenkilökunnalta itseltään, he kohdistavat tyytymättömyytensä ylempäs koko organisaatioon.

Haastatteluissa esiin nousseita ennaltaehkäiseviä toimia ovat myös maalittamiseen aikaisin puuttuminen. Tässä on kuitenkin haasteita, sillä maalittamiseen löytyy laillisiakin keinoja, eivätkä asiaton kielenkäyttö ja pelottelu välttämättä täytä minkäänlaista rikoksen tunnusmerkistöä. Maalittamisen harjoittajalle ei saisi tulla missään vaiheessa tunnetta, että toiminnalla saavutetaan vastakkainasettelua ja rikkoutumista organisaation sisällä. Se vain lisäisi motivaatiota kyseiselle toiminnalle.

7.3 Maalittamisen uhrin tukemisessa on kehitettävää

Turvalliset työolosuhteet vaikuttavat huomattavasti myös työmotivaatioon (Rikosseuraamuslaitos 2015, 22). Haastatteluissa nousee esiin, kuinka kokemusasiantuntijoille on tullut yksinäisyyden tunne, kun he eivät ole saaneet organisaatiolta tukea. Vankilavirkailijain liiton tuki nousi esiin niin työntekijästä välittämisen puolesta, kuin oikeudellisen avunkin puolelta. Haastatteluissa nousi esiin, että rikosseuraamuslaitoksen tulisi huomattavasti selkeämmin ja useammin olla tapauksissa oman henkilökuntansa puolella. Työntekijän kokemusta ei tulisi kyseenalaistaa, vaan hänen tilanteensa tulisi selvittää ja aloittaa tarvittavat tukitoimet. Organisaation tuen tulisi tulla automaattisesti, eikä työntekijän tulisi tarvita itse miettiä tukitoimiaan. Niiden pitäisi olla selkeästi valmiiksi mietittynä ja valmiita sovellettaviksi eri tilanteisiin.

Lähityöyhteisön tuki nähdään tärkeänä, sillä välittämisen tunne ja yhteisöllisyys tuovat tukea ja turvaa työntekijöille. Riihimäen vankilassa on käytössä keskustelumuotoinen vertaistuellinen kriisipurkumalli. Henkilökuntaa on koulutettu keskustelemaan ja purkamaan tapahtumia, jotta ne eivät jäisi painamaan mieltä ja niihin löydettäisiin apua ja ratkaisuja. Rikosseuraamuslaitoksen työsuojelupäällikkö Petri Nurmen mukaan tavoitteena on saada koulutettua kriisipurkumallia muihinkin vankiloihin.

Vakavammissa tilanteissa on laadittu selkeät toimintaohjeet ja -mallit, mutta lievemmissä ja huomattavasti enemmän tapahtuvassa ”arkityöskentelyn” maalittamisessa ei ole selkeitä ohjeita ja puuttumisen keinoja. Organisaation tuen toivotaan kuitenkin tulevan jo aikaisemmassa vaiheessa mukaan. Tätä tukisi mahdollisesti laadittavat toiminta- ja menettelytapaohjeet maalittamisen varalle, jotta olisi selkeät toimintamallit ja vastuunjako myös tukitoimissa.

Vankiloihin tehdyissä työsuojelutarkastuksissa oli huomattu esimiesten ja johtoportaan puutteellisia tukitoimia tilanteissa, jossa työntekijä on kokenut fyysistä tai henkistä uhkaa, jopa maalittamista (Paasonen 2023,88). Yksin jääminen aiheuttaa työntekijässä valtavasti ahdistusta omasta, sekä läheisten turvallisuudesta, mikä on omiaan alentamaan työmotivaatiota.

Ahdistus ja pelko alentavat myös työkykyä. Työterveyteen on kuitenkin aina mahdollista mennä niin henkisten kuin fyysistenkin oireiden takia.

8 Pohdinta

Tässä osiossa pohditaan ja tuodaan esiin konkreettisia keinoja, joilla tutkimuksen vaatimat eettisyyden ja luotettavuuden kriteerit on varmistettu opinnäytetyöprosessissa. Pohdinta-osiossa kuvaillaan myös kulunutta opinnäytetyöprosessia vaihe vaiheelta. Lopuksi osiossa pohditaan opinnäytetyön hyödyllisyyttä ja tutkimuksen pohjalta nousseita kehittämisideoita yleisesti aihepiiristä.

8.1 Opinnäytetyöprosessin ja ammatillisen kehittymisen reflektointia

Opinnäytetyöprosessi käynnistettiin syksyllä 2023. Lähdimme yhdessä Riihimäen vankilan apulaisjohtajan kanssa miettimään aihetta opinnäytetyölle. Aiheeksi valikoitui lopulta valvontahenkilökunnan kokema maalittaminen, sillä koimme sen tarvitsevan parempaa määrittelyä ja selkiyttämistä. Aiheesta on saatavilla rikosseuraamuslaitokseen liittyen tietoa erittäin niukasti. Opinnäytetyöprosessin alku oli vaikea ja tuntui, ettei tiennyt miltä suunnalta lähtee teoreettista viitekehystä kasaamaan. Teoreettista viitekehystä kasattaessa opinnäytetyön tutkimuskysymykset alkoivat tarkentua ja lopulta ne saatiin lukittua helmikuussa 2024. Tämän jälkeen lähdin laatimaan yhdessä opinnäytetyöstä vastaavan opettajan kanssa haastattelukysymyksiä. Haastattelukysymykset laadin liittyen kolmeen eri teemaan, jotka olivat Rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilökunnan kokema maalittaminen, maalittamisen ennaltaehkäisy sekä maalittamisen uhriksi joutuneen tukeminen. Haastatteluaineisto kerättiin maaliskuun aikana ja aineisto analysoitiin huhti-toukokuussa 2024.

Aineiston analyysissä litteroitu haastatteluaineisto analysoitiin yksi kerrallaan läpi ja vastaukset eriteltiin tutkijan muistiinpanoihin niiden kysymysten alle, joihin ne tutkijan mielestä parhaiten sopivat. Tämän jälkeen vastauksia lähdettiin yhdistelemään teemoittain, jotta saatiin tarkempi kuva vastauksien yhtäläisyyksistä ja eroavaisuuksista. Samankaltaiset vastaukset koodattiin tutkijan muistiinpanoissa samoin väreihin. Tämä helpotti tutkimustuloksia kirjattaessa kertomaan myös hieman määrällisesti vastauksista.

Rikosseuraamusalan ammattihenkilönä tämä opinnäytetyö on auttanut kehittämään omaa työskentelyä erityisesti ennaltaehkäisevien keinojen miettimisessä omien toimintatapojen suhteen. Koin saavani opinnäytetyöprosessin aikana paljon hyödyllistä informaatiota työskentelyyn vankilassa. Koin myös, että kokemusasiantuntijoiden oli helpompaa vastata haastatteluissa henkilölle, joka työskentelee vankilassa ja ehkä paremmin myös ymmärtää termit, joita haastatteluissa käytettiin. Vankilasanaston osaaminen auttoi litteroimaan ja sisäistämään haastatteluiden vastauksia.

8.2 Eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu

Opinnäytetyössä on alusta alkaen kiinnitetty erityistä huomiota tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemiin tutkimuseettisiin toimintaohjeisiin. Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti tutkimuksessa noudatettiin huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta jokaisessa tutkimuksen vaiheessa. Tutkimus toteutettiin kriteerien mukaisia ja eettisiä arviointi-, tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä hyödyntäen. Tutkimuksen toteutuksen ja tuloksien analysoinnin tavoitteena ja pyrkimyksenä oli pysyä objektiivisina, jolloin tutkijan omat mahdolliset ennakkokäsitykset eivät vaikuttaisi haastattelutilanteisiin tai tuloksien raportointiin. Tutkimuksessa hyödynnettiin lähdekirjallisuutta, jolloin tutkimuseetiikan näkökulmasta huomioitiin viittauksien asianmukaisuus ja muiden tutkijoiden saavutuksien ja työn kunnioittaminen.

Opinnäytetyössä haastateltiin kahdeksaa eri henkilöä. Henkilöt oli valittu laadullisin kriteerein, mikä edesauttoi luotettavamman tiedon saamista. Haastattelut vastasivat mielestäni hyvin tutkittaviin aiheisiin ja tutkimuskysymyksiin. Rikosseuraamuslaitokselta ei löytynyt edellisiä tutkimuksia liittyen maalittamiseen tai sen määrittelemiseen. Maalittamisen määrittelyyn liittyviä tutkimuksia löytyi muutamia. Tämä tutkimus tukee niitä omasta puolestaan. Tutkimuksella voidaan luoda pohjaa sille, millaista maalittaminen on rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilökuntaa kohtaan. Haastateltujen määrä suhteessa koko rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöön on kuitenkin pieni. Keinoja ja luotettavaa tietoa saataisiin varmasti lisää, jos tutkimus toteutettaisiin entistä laajempaan ja pidemmällä aika välillä.

Aineistossa ja johtopäätöksistä en halunnut lähteä yksilöimään vastauksia lukuun ottamatta muutamaa nostoa, sillä en kokenut sitä tarpeelliseksi. Näin haastateltujen anonymiteetti pysyy vahvemmin, eikä mielipiteet henkilöidy. Tutkimus on laadittu kaikkien hyväksi, ja sillä toivotaan olevan ennaltaehkäisevä apu maalittamista vastaan.

8.3 Tuloksien hyödyllisyys ja kehittämisehdotukset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selkeyttää maalittamisen määritelmää rikosseuraamuslaitoksessa ja näin ollen saada lisää tietoa maalittamisesta ja sen ennaltaehkäisystä. Opinnäytetyön tutkimuksella saatiin kattavasti tietoa maalittamisen eri tavoista, joita rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilökunta kokee. Opinnäytetyöprosessin aikana tutkijana sain koko ajan enemmän tietoa ja kuvaa maalittamisesta valvontahenkilökuntaa kohtaan. Oma näkemykseni muovautui prosessin edetessä ja yllätyin siitä, kuinka monia eri keinoja maalittajilla on.

Haluaisin tämän opinnäytetyön toimivan ponnahduslautana laajemmalle keskustelulle maalittamisesta rikosseuraamuslaitoksessa. Aihe on ollut pinnalla viime vuosina, mutta kuitenkin sen suhteen ei ole tehty konkreettisia toimia taikka selvityksiä.

Toivon, että yksilötasolla tulokset auttaisivat rikosseuraamusalan ammattilaisia miettimään omaa käyttäytymistään esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ja vankiloissa. Omalla käyttäytymisellä on suuri merkitys omaan sekä myös työtovereiden turvallisuuteen. Loppujen lopuksi emme voi kuitenkaan vaikuttaa, kuin omaan käyttäytymiseemme, joten toivon, että omaa käyttäytymistä myös reflektoitaisiin mieltien parempia käyttäytymismalleja. Se edistäisi työturvallisuutta ja ennaltaehkäisisi myös maalittamista.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan mielestäni hyödyntää tulevaisuudessa esimerkiksi tietopakettien laatimiseen alalle tuleville työntekijöille. Tutkimusta voidaan käyttää esille nousseiden kehittämiskohteiden tuottamiseen. Toiminta- ja menettelytapaohjeisiin voidaan käyttää opinnäytetyöllä saatua tietoa maalittamisesta rikosseuraamuslaitoksessa. Tietoisuuden lisääminen valvontahenkilökunnalle auttaa vahvistamaan maalittamisen ennaltaehkäisyä, joka nähtiin tärkeimpänä toimena maalittamista vastaan. Selkeät toimintamallit ja vastuunjako maalittamistilanteissa koettiin tarpeellisina.

Tutkimusta voisi tulevaisuudessa laajentaa entisestään, sillä erilaisia maalittamisen tapoja on varmasti olemassa. Tämä tutkimus oli kuitenkin ensin tehtävä, jotta maalittaminen rikosseuraamuslaitoksella saisi määritelmää ja pohjaa, jotta jatkossa voidaan tutkia kyseistä teemaa, esimerkiksi määrällisesti. Laajempi tutkimus myös auttaisi tuottamaan entistä luotettavampaa tietoa, haastattelujen määrä suhteessa rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden määrään on melko pieni. Tutkimusta voisi myös laajentaa koskemaan esimerkiksi muita ammattiryhmiä rikosseuraamuslaitoksessa. Todennäköisesti valvontahenkilökunta ei ole ainoa ryhmä, joka koee maalittamista.

Lähteet

Painetut lähteet:

Denzin, K. & Lincoln, Y. 1998. *The Landscape of Qualitative research. Theories and Issues*. London: Sage.

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*. 34 (4), 215-225.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., & Sinivuori, E. 2004. *Tutki ja kirjoita / Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes, Paula Sajavaara; piirroksat: Eila Sinivuori. (10., osin uudistettu laitos).* Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Töttö, P. 2004. *Syvällistä ja pinnallista. teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino.

Yin, R. K. 1994. *Case study research: Design and methods*. London: Sage.

Sähköiset lähteet:

Heikkinen, V. 2020. Rikos ja maalitus. *Tieteessä tapahtuu*, 38(1). <https://journal.fi/tt/article/view/89809>

Helsingin Sanomat 19.4.2024. Kela poisti useista päätöksistään ratkaisun tehneen nimen: ”Meidän pitää huolehtia työntekijöistämme”. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000010361319.html>

Häkkinen, A. 2021. *Maalittamisen laajuutta käsittelevä kirjallinen aineisto*. Sisäministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-616-4>

Hämäläinen, E. 2021. *Hyvät käytännöt vihatarkojen tunnistamisessa ja ennalta estämisessä*. Sisäministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-639-3>

Illman, M. 2020. *Järjestelmällinen häirintä ja maalittaminen*, Valtioneuvosto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020120399312>

Kanerva, J. 2022. *Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely*, Oikeusministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164319/OM_2022_29_ML.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Knuutila, A., Kosonen, H., Saresma, T., Haara, P., Pöyhtäri, R. 2019. *Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon*, Valtioneuvosto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-786-4>

Korpisaari, P. 2019. Sananvapaus verkossa - yksilöön kohdistuva vihapuhe ja verkkoalustan ylläpitäjän vastuu. Lakimies 7-8/2019, s. 930. <https://www.edilex.fi/lakimies/20325.pdf7>

Laki Rikosseuraamuslaitoksesta. 221/2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220221>

Linna, T. 9.8.2023. Oikeudenhoidon toimijoiden riippumattomuus turvattava - maalittaminen pitää kriminalisoida, Juristiliitto. <https://juristiliitto.fi/blogit/oikeudenhoidon-toimijoiden-riippumattomuus-turvattava-maalittaminen-pitaa-kriminalisoida/>

Mattinen, J. 21.1.2018. Tältä näyttää Suomen korkeimman turvaluokituksen vankila, Iltalehti. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/201801202200675319>

Meri, L. 2023. Maalittamisilmion kriminalisointi, Oikeusministeriö. <https://oikeusministerio.fi/-/maalittamisilmion-kriminalisointi>

MTV, Palmen, T. 23.05.2022. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/vankiloiden-henkilokuntaa-uhkaillaan-entista-enemman-hairinta-ja-jopa-vainoaminen-ulottuvat-myos-siviilielamaan/8434350#gs.4yjiok> Luettu 13.2.2024.

Niskasaari, M. 2022. Maalittaminen halutaan rikoslakiin - karu totuus on, ettei vastaavia rikoksia tutkita nykyään. Iltalehti, <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/a1e3d94d-1547-4ab9-8b54-9bae4937db5b>

Paasonen, J. 2021. Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoinen arviointi. Rikosseuraamuslaitos. https://www.rikosseuraamus.fi/material/collecti-ons/20210510163048/7QCVnaVHV/2021-2_Risen_turvallisuuden_ja_valvontatyon_ulkoinen_arviointi.pdf

Paasonen, J., Vainio, J. & Luomala, M. 2023. Miten kehittää vankilaturvallisuutta ja vankien kuntoutusta: Vankien kuntoutumismahdollisuuksien ja oikeusturvan parantaminen vankilaturvallisuutta kehittämällä sekä rangaistusaikaista rikollisuutta ehkäisemällä -hankkeen loppuraportti. Vaasan yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-395-070-2>

Partanen, J. 2021. Laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttävä menettely. Helsingin yliopisto. s. 2. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/a43e0e76-d4a2-499c-8dc3-cc3dbd8d4b63/content>

Parviainen, P. 2018. Maalittamisen tunnistaminen. SAMK. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/500769/Maalittamisen%20tunnistaminen.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/> (Viitattu 19.2.2024.)

Sisäministeriö. 2021. Maalittamisen vastaisten toimien tehostaminen. työryhmäraportti. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-623-2>

Sisäministeriö. 2024. Sisäministeriön sivut. www.intermin.fi

Rikoslaki. 19.12.1889/39. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Rikosseuraamuslaitos. 2015. Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuslinjaukset. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/ODlbMQzPN/Turvallisuuslinjaukset_2015.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2022. Vankilaturvallisuutta parannetaan perustamalla tehostetusti valvottuja osastoja neljään vankilaan. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankoh-taista/tiedotteet/2022/vankilaturvallisuuttaparannetaanperustamalla-tehostetustivalvot-tujaosastojaneljaanvankilaan.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2023. Rikosseuraamuslaitoksen sivut. <https://rikosseuraamus.fi/fi/in-dex/ajankohtaista/tiedotteet/2023/rikosseuraamuslaitoksenstrategiankeskiassaovatasiakkaat-jaosaavahenkilökunta-strategiaonpaivitettyvuosille2024-2027.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2024a. Seuraamukset. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraa-mukset.html#>

Rikosseuraamuslaitos. 2024b. Vankiloissa tehtävä työ. <https://rikosseuraamus.fi/fi/in-dex/seuraamukset/vankiloissatehtavatyo.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2024c. Arvot. <https://rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslai-tos/arvot.html#>

Rikosseuraamuslaitos. 2024d. Turvallisuus. <https://rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamuk-set/turvallisuus.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2024d. Riihimäen vankila. <https://rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipai-katjayhteystiedot/vankilat/riihimaenvankila.html>

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2002/20020738#L6P49>

Tutkimuseettiseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkaus-epäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Valtioneuvosto. 10.12.2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3> s. 91

Vankiterveydenhuolto. 2024. Vankiterveydenhuollon sivut. www.vth.fi

Liitteet

Liite 1: Haastattelupohja..... 42

Liite 1: Haastattelupohja

Maalittaminen Rikosseuraamuslaitoksessa

- Millaista maalittaminen on vankilan valvontahenkilökuntaa kohtaan?
- Miten maalittamista tehdään?
- Missä maalittamista tapahtuu?
- Miksi maalittamista tapahtuu?

Maalittamisen ennaltaehkäisy

- Mitkä ovat ennaltaehkäiseviä toimia maalittamisen torjumiseksi?
- Mitkä tapahtumat/tehtävät altistavat maalittamisen kohteeksi joutumiselle?
- Minkälaiset työntekijän ominaisuudet voivat altistaa maalittamiselle?
- Tiedetäänkö yleensä, kuka tai ketkä maalittamista tekee/tekevät?
- Miten ilmiötä hallitaan tällä hetkellä?
- Minkälaisia haasteita maalittamiseen puuttumisessa on?
- Miten kehittäisit maalittamisen ennaltaehkäisyä?

Maalittamisen kohteeksi joutuneen tukeminen

- Miten maalittamisen kohteeksi joutunutta tuetaan ja autetaan?
  - Työpaikan/Vankilan toimesta?
  - Rikosseuraamuslaitoksen toimesta?
  - Mahdollisesti muiden toimijoiden toimesta?
- Milliasia tukitoimia tarvittaisiin?
- Millä tavalla maalittaminen tai siihen rinnastettava toiminta vaikuttaa uhriin?